ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ:

Α! ΧΡΟΝΙΑ — 4 — ΝΙΟΒΡΗΣ - 1945

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΠΡΟΛΑΤΗΣ

ΝΙΟΒΡΗΣ — 1945 | Α΄. ΧΡΟΝΙΑ — ΑΡ. 4.

ΣΥΧΡΟΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ.

ΑΣΤΙΚΟΔΗΜ. ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀποτυχημένη Δεκεβριανὴ ἐπανάσταση στὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν τρομοκρατία τῆς ἀστικῆς διχτατορίας ποὺ ἐπακολούθησε, ἦταν φυσικὸ οἱ μάζες, πού ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στούς καταπιεστὲς τους, ἐσωτερικοὺς ἢ ἐξωτερικούς, (καμιὰ διάκριση δὲν πρέπει νὰ γίνεται μεταξὺ ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ), νὰ καταληφθοῦνε ἀπὸ ἕνα αἴσθημα βαθιᾶς ἀπογοήτεψης, βλέποντας τὰ ὄνειρά τους νὰ σβύνουνται μέσα στὶς αἱμάτινες λίμνες τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Ἡ τέτοια περίοδος εἶναι ἡ πιὸ κρίσιμη, κ' ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη, γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου. Καὶ μέσα στὴν κρίσιμη αὐτὴν ἱστορικὴ περίοδο τὸ κόμμα, ποὺ βρισκόταν στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς ἐπανάστασης σὰν καθοδηγητής, προσπαθεῖ νὰ βρεῖ τὰ αἴτια τῆς ἀποτυχίας. Ὁ πιὸ κατάλληλος γιὰ τὴν τέτοια δουλιὰ ἦταν ὁ σ. Ζαχαριάδης ὄχι σὰν παλιὸς ἀρχηγὸς τοῦ ΚΚΕ, ποὺ δικαιωματικὰ ἔπαιρνε τὴν παλιά του θέση (ἀρχηγία), κατεβαίνοντας στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης, μὰ σὰν ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν εἶχε δοκιμαστεῖ μέσα στὴ θύελλα τῆς ἐπανάστασης Κι' ὁ σ. Ζαχαριάδης καταφθάνει στὴν Ἑλλάδα στὴν πιὸ κατάλληλη στιγμή, μ' ἕνα παλιὸ μὰ βερνικωμένο δῶρο: τὴ θεωρία του..«Ἀστικο-λαϊκο-δημοκρατικοῦ Μετασχηματισμοῦ!»

Ἡ ἀπάντησή μας ἐτούτη στὴν «εἰσήγηση» τοῦ σ. Ζαχαριάδη,

είναι μιά μελέτη πάνω στόν... «Ἀστικο-λαϊκο-δημοκρατικό Μετασχηματισμό»...

Μὲ πλήρη ἐπίγνωση, λοιπό, τῆς δύσκολης ἐτούτης δουλειᾶς, κι' ἀκόμα μὲ μεγαλίτερη ἐπίγνωση τῆς τεράστιας εὐθύνης πού ἔχουμε ἀπέναντι στὶς ἐργατοαγροτικὲς μάζες θὰ προσπαθήσουμε, στὴ μελέτη μας αὐτὴ—νἀναλύσουμε τὴ θεωρία τοῦ... «Ἀστικο-λαϊκο-δημοκρατικοῦ Μετασχηματισμοῦ», μὲ κριτήριο τὰ διδάγματα τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ, τὰ μόνα ἀλάθητα κριτήρια, γιὰ τὴν ὀρθὴ τοποθέτηση τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἐξαγωγὴ ὀρθῶν συμπερασμάτων.

Ὅλ' ἡ μελέτη μας θὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τοῦτα τὰ κεντρικὰ σημεῖα: α) Τί εἶναι «ἀστικοδημοκρατικὸς ἢ λαϊκοδημοκρατικὸς μετασχηματισμὸς» καὶ ποιοὶ οἱ φορεῖς του. β) Ἡ Ἑλληνικὴ πραγματικότητα μέσα στὴν παγκόσμιαν ἀγορὰ, καὶ γ) Ποιὰ τὰ καθήκοντα τῆς διεθνοῦς κεφαλαιοκρατίας, καὶ ποιὰ τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου. Μονάχα ἔτσι θὰ φτάξουμε στὴν ἀλήθεια, ἀφοῦ ἐξετάσουμε τὸ θέμα μας, ὅπως λέει ὁ Λένιν «ἀπὸ ὅλες του τὶς πλευρὲς καὶ ὅλες του τὶς σχέσεις, γιατὶ ἂν μᾶς ξεφύγει μιὰ τοῦ ὄψη, εἶναι δυνατὸ νἀποτύχουμε νἀποχτήσουμε ἀκριβῆ γνώση».

Ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας τὴν εἰσήγηση τοῦ σ. Ζαχαριάδη ποὺ ἔκανε στὴ 12η ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε, «ἡ Ἑλλάδα στὸ δρόμο τοῦ λαϊκοδημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ», καὶ ποὺ δημοσιεύτηκε στὸν «Ἀνεξάρτητο» (τοῦ... Τσιμίλλη), σὲ 18 ὁλόκληρες συνέχειες...

Ὁ σ. Ζαχαριάδης εἶναι συνεπὴς μὲ τὴ σταλινικὴ θεωρία, μὰ ἀσυνεπὴς μὲ τὴν Ἱστορία. Ἡ Ἱστορία τὸν διέψευσε καὶ τὸν διαψεύδει—πταγωδῶς. Κι' αὐτὸ θἀποδείξουμε:

.... ΚΑΙ ΛΙΓΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ

1) Ἡ ἴσαμε τὰ σήμερα ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν εἶναι παρὰ ἱστορία τῆς πάλης τῶν τάξεων.

Ἀπ' τὴ στιγμὴ δηλαδὴ ποῦ ἐμφανίστηκε, μέσα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία—ὁ θεσμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας στὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, ἡ μιὰ τάξη ἔκανε δικά της τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, καὶ ζεῖ σὲ βάρος τῆς ἄλλης τάξης· Γιαφτὸ ἡ μιὰ βρίσκεται σ' ἀδιάκοπη κι' ἀσίγαστη πάλη ἐνάντια στὴν ἄλλη, γιὰ τὴν κυριαρχία τῶν μέσων αὐτῶν

Καὶ πιὸ λιανά:

Μέσα στὸ ἐργοστάσιο γίνεται ἕνας ἀτελείωτος ἀγῶνας ἀνάμεσα στὸ μισθωτὸ ἐργάτη, καὶ τὸν ἐργοδότη. Ὁ ἕνας ἀγωνίζεται νὰ πουλήσει, ὅσο μπορεῖ, πιὸ ἀκριβὰ τὴ δύναμη τῆς ἐργασίας του, κι' ὁ ἄλλος ἀγωνίζεται νὰ τὴν ἀγοράσει ὅσο μπορεῖ πιὸ φτηνά.

2) Ἐφ' ὅσο θὰ ὑπάρχουν τάξεις μέσα στὴν κοινωνία, ἡ εἰρηνικὴ διαβίωση μεταξὺ τῶν ἐθνῶν εἶναι ἀδύνατη, θὰ ἔχουνε δηλ. πάντοτε πολέμους ἀναμεταξύ τους.

3) α΄- Ἐπιχείρηση δίχα κέρδος δὲ μπορεῖ νὰ σταθεῖ. Τί πάει νὰ πεῖ αὐτό; Πάει νὰ πεῖ πὼς ἕνας ἐπιχειρηματίας, ἢ κεφαλαιοῦχος, τοποθετεῖ τὰ κεφάλαιά του, σὲ μιὰ ἐπιχείρηση, μὲ τὴν ἀπαραίτητη προϋπόθεση πὼς ἀπ' αὐτὴ θὰ βγάζει ὑπεραξία (κέρδος). Ἐπιχείρηση χωρὶς κέρδος, αὐτόματα παύει ἀπὸ τοῦ νἆναι ἐπιχείρηση.

β΄- Ἐπιχειρήσεις Α καὶ Β. Ἂν ἡ ἐπιχείρηση Β παράγει περισσότερη, ὑπεραξία—ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση Α—τότε ὁ ἐπιχειρηματίας—τῆς Α ἐπιχείρησης— θἀποσύρει τὰ κεφάλαιά του ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση Α, γιὰ νὰ τὰ τοποθετήσει στὴν ἐπιχείρηση Β. Αὐτὸ εἶναι τόσο ἀληθινὸν ὅσο καὶ τὸ μαθηματικὸ ἀξίωμα: «μεταξὺ δύο σημείων, ἡ συντομωτέρα εἶναι ἡ εὐθεῖα»...

4) Τὸ κεφάλαιο δὲν ἔχει πατρίδα, ὅπως δὲν ἔχει οὔτε καρδιά· δὲ συγκινεῖται· μιὰ εἶναι ἡ κινητήρια δύναμή του: Ἡ δίψα τοῦ κέρδους.

Καὶ τώρ' ἂς ἐξετάσουμε τὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ Κ' Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ

Ἡ Ἐθνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, εἶναι μιὰ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Εἶναι μιὰ ἐπανάσταση ποὺ πρωταγωνιστικὸ ρόλο παίζουνε οἱ πλούσιοι ἀστοὶ Ἕλληνες, ποὺ βρίσκουνται στ' ἀστικὰ κέντρα. Στὴν ἀνάπτυξή τους, οἱ πλούσιοι αὐτοὶ πραματεφτάδες, καὶ καραβοκυραῖοι, βρίσκονται ἀντιμέτωποι μὲ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορία ποὺ, μὲ τὴν κυριαρχία της στοὺς θαλάσσιους δρόμους, στέκεται ἐμπόδιο στὴν ἀνάπτυξή τους. Μαζί μὲ τοὺς ἀστοὺς ξεσηκώνουνται καὶ οἱ οἱ δουλοπάροικοι τῆς Ἑλλάδας, ποὺ στενάζουνε κάτω ἀπὸ τὴ φεουδαρχικὴ καταπίεση τῶν κοτζαμπάσηδων, καὶ τῶν Τούρκων τσιφλικάδων. Οἱ κοτζαμπάσηδες ὅμως κ' οἱ Τοῦρκοι τσιφλικάδες ζοῦνε μαζὶ ἀδερφωμένοι, γιατὶ τοὺς ἑνώνει τὸ κοινὸ συμφέρο. Κρατάνε ὑπόδουλο τὸν Ἑλληνικὸ λαὸν, ὅπως καὶ τοὺς Τούρκους δουλοπάροικους. Οἱ κοτζαμπάσηδες ἐπίσης ἀντιδροῦνε στὴν ἐπανάσταση, καὶ δὲ θέλουνε τὴ λεφτεργιὰ τῆς μητέρας Ἑλλάδας, γιατὶ οἱ ἴδιοι εἶναι λέφτεροι, εἶναι οἰκονομικὰ λέφτεροι. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς κοτζαμπάσηδες πήρανε μέρος στὴν ἐπανάσταση εἴχανε ξεγελαστεῖ ἀπὸ τοὺς φιλικοὺς, ποὺ σκόπιμα διαδίνανε πὼς κάποια μεγάλη δύναμη, (ἡ φεουδαρχικὴ Ρωσσία), βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα.

Μὰ στὸν ἀγῶνα της ἡ ἀστικὴ τάξη, κατὰ τῆς φεουδαρχίας, χρειάζεται ἕνα γερὸ σύμμαχο: Τὶς λαϊκὲς μάζες. Οἱ λαϊκὲς αὐτὲς μάζες, καθαρὰ ἀγροτικὲς στὴν ἀρχὴ, (τὸ προλεταριάτο μόλις ἀρχίζει νὰ κάνει δειλὰ τὴν ἐμφάνισή του, γιατὶ ἡ ἀνάπτυξή του βαδίζει παράλληλα μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀστισμοῦ), ξεσηκώνουνται ἐνάντια στοὺς ἀφεντάδες ποὺ τοὺς καταπιέζουν. Δὲν ἔχουνε καμμιὰ τα-

ξική συνείδηση οἱ λαϊκὲς αὐτὲς μάζες. Συγκινοῦνται ὅμως ἀπὸ τὰ νέα συνθήματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, ποὺ διατρέχουνε κ' ἠλεχτρίζουνε ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική. Κ' οἱ λαϊκὲς αὐτὲς δυνάμεις, μὲ τὴν ἀστικὴ τάξη, συντρίβουνε τὶς φεουδαρχικὲς κοινωνικὲς σχέσεις, ποὺ στέκουνται ἐμπόδιο στὶς νέες συσσωρευμένες παραγωγικὲς δυνάμεις, ποὺ βρίσκουνε τὴν ἔκφρασή τους στὴν ἀστικὴ τάξη μὲ τὶς νέες ἰδέες.

Ὅμως ἡ ἄρνηση τῆς παλιᾶς κοινωνίας, φέρνει μέσα της καὶ τὴ δική της ἄρνηση. Εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἄρνησης. Ἡ ἀστικὴ τάξη δηλ. φέρνει μέσα της καὶ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς της, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ προλεταριάτο. Αὐτὰ γιὰ νὰ κατανοήσουμε τὶς κοινωνικὲς δυνάμεις, καὶ τοὺς νόμους τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Τὴ διαλεχτικὴ ματεριαλιστικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἔτσ' ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21 ἦταν μιὰ ἱστορικὴ ἀνάγκη, ἐπιβεβλημένη κι' ἀναπόφευχτη ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς νόμους τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας. Ὅταν οἱ παραγωγικὲς δυνάμεις ἔρθουν σὲ σύγκρουση, (σὲ ὀξύτατο σημεῖο), μὲ τὶς παραγωγικὲς σχέσεις, τότε ἄφευχτα ἔχουμε ἐπανάσταση, μιὰ βίαιη δηλ ποιοτικὴ μεταβολή. Ἀλλαγὴ μιᾶς μορφῆς κοινωνίας σὲ ἄλλη μορφή. Ἡ ποιοτικὴ μεταβολὴ εἶναι ἀπότομη, (σχέσεις παραγωγῆς στὴν ἀστικὴ κοινωνία), ἐνῶ ἡ ποσοτικὴ μεταβολὴ εἶναι βραδεῖα—(Παραγωγικὲς δυνάμεις). Γιαφτὸ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση δὲν ἦταν ὑπόθεση ἑλληνική, μὰ κοινωνικὴ ἀνεξάρτητα φυλῆς. Ὅλοι οἱ λαοὶ ἀγαποῦνε τὸ ἴδιο τὴ λεφτεργιά τους, ἀνάλογα μὲ τὴ βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ. (Ἐργαλεῖα). Κάθε ἐπανάσταση σημαίνει καὶ λεφτεργιά: ἀπελεφτέρωση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τὶς παλιὲς παραγωγικὲς σχέσεις.

Ἔτσι, ἀφοῦ οἱ πρὸ τοῦ 21 χρόνοι προετοίμασαν τὶς συνθῆκες γιὰ τὴν ἐπανάσταση, ἀπὸ τὸ 21 κ' ἐδῶ ἀρχίζει μὲ βῆμα γοργὸ ἡ ἄνοδος τῆς ἀστικῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα. Μὰ ἡ νεαρὴ ἀστικὴ τάξη στὴν ἄνοδό της, σέρνει ἀναγκαστικὰ καὶ δυὸ πράματα: Τὰ ὑπολείμματα τοῦ φεουδαρχισμοῦ, ποὺ ὅσο καὶ πάει ἐξαφανίζεται, καὶ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς της, ποὺ ὅσο πάει γίνεται καὶ πιὸ δυνατό. Ὅσον ὅμως τὰ ὑπολείμματα αὐτὰ τῆς φεουδαρχίας ἐξακολουθοῦν νὰ βαραίνουνε στὸ στίβο τῆς ἀστικῆς τάξης, τότε χρειάζεται νὰ γίνει κι' ἄλλη ἐπανάσταση Ἔτσι ὁ ἀνδρισμὸς τῆς ἀστικῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα χρονολογικὰ τίθεται στὰ 1909 μὲ τὸ κίνημα τοῦ Γουδί. Ὑπάρχει ὅμως καὶ κάτι ἄλλο: Τὸ προλεταριάτο—πού σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ συνειδητοποιήθηκε καί, ὥς ἕνα σημεῖο, πῆρε τὴν πρωτοβουλία στὰ χέρια του, γιὰ νὰ παίξει τὸν ἱστορικό του ρόλο, ἀρχίζει νά κινῆται ἐπαναστατικὰ ἐνάντια στὴν κεφαλαιοκρατία, ποὺ ἀρχίζει νὰ στέκεται ἐμπόδιο στὴν ἱστορική του ἐξέλιξη καὶ νὰ γίνεται ἀντιδραστική. Πρέπει νὰ σπάσουν καὶ πάλι οἱ παλιὲς κοινωνικὲς σχέσεις. Μὰ ἡ ἀστικὴ τάξη δὲ θέλει νὰ παραχωρίσει τὴ θέση της χωρὶς ἀγῶνα. Κι' ἀπὸ προοδευτικὸς ποὺ ἦταν κάποτε ὁ ρόλος της, τώρα γίνεται ἀντιδραστικός. Εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ συμμαχεῖ μὲ τὸ παλιό της ἐχθρό, τὴ φεουδαρχία.

Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ "ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ„

Ἂς δοῦμε τώρα τί σημαίνει αὐτὴ ἡ... «αἰωνία εὐγνωμοσύνη τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν φιλελευθέραν Ἀγγλίαν»..:

Μὲ τὸν «ἐθνικοαπελευθερωτικὸν» ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδας δημιουργεῖται στὴν Ἀγγλία κυρίως, ἕνα φιλελληνικὸ ρεῦμα ποὺ ζητεῖ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος,.. «τῆς κοιτίδος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας» ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγό. Μὰ κάτω ἀπὸ τἀρχαῖα μάρμαρα, τοὺς Παρθενῶνες, καὶ τὰ μεγάλα λόγια, κρύβουνται νέες πηγὲς πλούτου κ' ἐκμετάλλεψης γιὰ τὸ Ἀγγλικὸ κεφάλαιο Ἡ Ἑλλάδα πρέπει νἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὸν Τουρκικό ζυγὸ, γιὰ νὰ μπεῖ κάτω ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸ κεφαλαιοκρατικὸ ζυγό. Ἐξάλλου ἡ στρατηγικὴ θέση τῆς Ἑλλάδας παίζει ἕνα σπουδαῖο ρόλο στὶς θαλάσσιες συγκινωνίες, καὶ στὸ δρόμο τῆς Ἀγγλία, πρὸς τὶς Ἰντίες, καὶ τὴν Ἀνατολή. Μὰ κ' ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία ἀρχίζει νὰ κλονίζεται. Ἡ φεουδαρχικὴ Τουρκία δὲ μπορεῖ νἀντιμετωπίσει τὴν καπιταλιστικὴν Εὐρώπη. Ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία —τὴν ἐποχὴ ἐκείνη—παρουσιάζει τὸ θέαμα ἑνὸς ἑτοιμοθάνατου ζώου πού, πάνω στὸν ἐπιθανάτιο ρόγχο του, ἀντικρύζει μὲ φοβισμένα μάτια τὶς κεφαλαιοκρατικὲς γύπες, ἕτοιμες νὰ βυθίσουνε τὰ γαμψά τους νύχια μέσα στὶς σάρκες του.

Κ' ἐνῶ τὸ Ἀγγλικὸ κεφάλαιο .. συγκινεῖται ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ σκλαβωμένου Ἑλληνισμοῦ, δὲ συγκινεῖται ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ Ἄγγλου ἐργάτη. Κ' ἐνῶ τρέχει . . . « ἐν ὀνόματι τοῦ . . . πολιτισμοῦ, τῆς . . ἐλευθερίας καὶ τῆς . . . δικαιοσύνης » νἀπελευθερώσει τὴν Ἑλλάδα, μέσα στὴν Ἀγγλία χτυπ' ἄγρια, καὶ μὲ πρωτοφανῆ βαρβαρότητα, τοὺς Ἄγγλους ἐργάτες, ποὺ ζητάνε νὰ ξεσκλαβωθοῦνε ἀπὸ τοὺς ἄγριους ἐκμεταλλευτές τους Ὁ Ἄγγλος κ' Εὐρωπαῖος ἐργάτης εἶναι τὸ ἴδιο σκλάβος, ὅπως κ' οἱ Ἕλληνες ὑπόδουλοι. Ἴσως καὶ περισσότερο. Κ' ἔτσι μὲ τὸ.. «φιλελληνισμὸ» τ'Αγγλικὰ κεφάλαια ἀρχίζουν νὰ εἰσρέουν μέσα στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴ μορφὴ βοηθήματος. Καί νά! πῶς πληρώνει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, μαζὶ μὲ τὴν . . «αἰωνίαν του εὐγνωμοσύνην », τὸν . . . « φιλελευθερισμὸν » τῆς Ἀγγλίας . . .

Οἱ ἱστορικοί μας, ἄνκαι μασιμένα κάπως, ἀναγκάζονται νὰ παραδεχθοῦν ὅτι τὸ πρῶτο πραγματοποιηθὲν ἀπὸ τοὺς . . . φιλέλληνες δάνειον (ὀνομαστικῆς ἀξίας 800 χιλ. στερλινῶν) στὸ χρηματιστήριο τοῦ Λονδίνου συνεφωνήθη . . . «φιλελληνικώτατα» νὰ ἐκδωθεῖ στὰ 59%, δηλ. ἔδωκε καθαρὲς 482 χιλ, (τὸ μισὸ σχεδόν), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἐκρατήθησαν ἀρκετὲς χιλιάδες γιὰ τὶς Ἀγγλικὲς ἐφημερίδες ! ! γιὰ ναύλους, κι' ἄλλα ἔξοδα . . . Ἡ κυβέρνηση μόνο περίπου 300 χιλ. λίρες ἔλαβε. Μ' αὐτὴ τὴν τοκογλυφικὴ μορφὴ ἐξεδηλώθη ὁ «φιλελληνισμὸς», ποὺ τόσο πολὺ ἐπαινοῦν καὶ ὑμνοῦν οἱ

Ἕλληνες συγγραφεῖς! Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ πρῶτο τοκογλυφικὸ δάνειο, ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερο, (Ἰούλης 1824) συνομολογήθη στὸ Λονδίνο μὲ χειροτέρους ἀκόμη τοῦ πρώτου ὅρους. Ἀπὸ 2 ἑκατομ. λίρες, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἔλαβε μόνο 230 χιλ.!!

Ἐννοεῖται ὅτι τὰ δάνεια αὐτὰ ἐγίνουνταν ἀφορμὴ νἀλληλοφαγωθοῦν οἱ κοτζαμπάσηδες τῆς Πελοπονήσου, καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Στερεᾶς, προβάλλοντας διάφορες ἀπαιτήσεις γιὰ τροφοδοσίαν δῆθεν τῶν στρατευμάτων των, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ὅμως ἀποβλέποντας καὶ ἐπιδιώκοντας τὴ μοιρασιά.» «(Κοινωνικὴ σημασία τῆς Ἑλλ. Ἐπανάστασης» τοῦ Γιάννη Κορδάτου).

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ κεφαλαιοκρατικὴ τάξη ἀρχίζει νὰ ἀνδροῦται καὶ νὰ βιομηχανοποιεῖται. Τὸ Ἑλληνικὸ κεφάλαιο ὅμως δὲ μπορεῖ νἀναπτυχθεῖ, νὰ πάει πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ τοῦ προκατάρτησαν οἱ δανειστές του.

Ἀνάμεσα τῆς ντόπιας κεφαλαιοκρατίας καὶ τοῦ Ἐγγλέζικου κεφαλαίου, ὑπάρχει ἕνα ἄγραφο συμβόλαιο: Ἐμεῖς θὰ σᾶς δανείσουμε λεφτὰ γιὰ νὰ κλέβετε τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπὸ κεῖνα ποὺ κλέβετε, νὰ δίνετε καὶ μᾶς. Καὶ ὅταν οἱ ἐργάτες ξεσηκώνονται ἐνάντιά σας, νὰ μᾶς καλεῖτε γιὰ νὰ σᾶς ἐπιβάλουμε τὴν τάξη... Ἂν πάλι ἐπιτεθεῖ κανένας ἐχθρὸς ἐνάντιά μας, καὶ ζητήξει νὰ μᾶς ἀφαιρέσει τὸ βιός μας, (τὶς ἀποικίες μας), τότε θὰ τρέξετε στὸ πλευρό μας —νὰ πολεμήσετε μαζί μας: Αὐτὰ λέει ὁ σ. Ζαχαριάδης:

«... Γιατὶ ἂν ὁ βασιλεὺς στὶς 28 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1940 καὶ στὶς 6 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1941 ἀντιστάθηκε στὴν Ἰταλία καὶ Γερμανία, αὐτὸ τὄκαμε ὄχι γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὰ Ἑλληνικὰ Ἐθνικὰ συμφέροντα, μὰ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσει τὰ ξενικὰ ἀφεντικά του».

«Ἡ Ἀγγλία δὲν τίμησε τὸ Λαό μας, ποὺ τόσο αἷμα ἔχυσε γι' αὐτή. Δὲν τίμησε τὸν ἡρωϊκὸ ματοβαμένο ἀγῶνα, τὴν περηφάνεια καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του, καὶ βοήθησε μονάχα τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθρούς του».

Μὲ τὴν ὁμολογίαν αὐτὴ τοῦ σ. Ζαχαριάδη, βλέπουμε πῶς μεταξὺ τοῦ Ἀγγλικοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ντόπιας μπουρζουαζίας ὑπάρχει μιὰ ἐξαίσια συνεργασία, καὶ θαυμαστὴ ταυτότητα ἀντιλήψεων καὶ συμφερόντων. Καὶ τότε ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, ποῦ βρίσκει τὴν ἀσυνέπεια ὁ σ. Ζαχαριάδης στὴ μεγαλομπουρζουάδικη τάξη τῆς Ἑλλάδας;

Σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ σημεῖο, μᾶς πληροφορεῖ ὁ σ. Ζαχαριάδης:

«Ἡ ἀστικὴ τάξη τῆς χώρας δὲν τράβηξε μπροστὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὸ μετασχηματισμὸ αὐτὸ—(ἀστιμοδημοκρατικό). Συνδέθηκε μὲ τὸ ξένο κεφάλαιο καὶ τὰ συμφέροντά του, ζοῦσε ἀπ' τὴ συνεργασία μαζί του, πῆρε ὄχι ἕνα δημιουργικὸ—προοδευτικό, μὰ ἕνα παρασιτικὸ χαραχτῆρα: Δὲν παραμέρισε τὰ μισοφεουδαρχικὰ ὑπολείμματα, μὰ συνδέθηκε καὶ συνεργάστηκε οἰκονομικὰ μὲ τοὺς κοτζαμπάσηδες γιὰ τὴν κοινὴ ἐκμετάλλευση τοῦ χωριοῦ. Ἔτσι ἡ ἀστικὴ τάξη πρόδωσε καὶ ἐγκατέλειψε τὴ δημοκρατική της ἀποστολή. Καὶ ἡ προδοσία αὐτὴ σφραγίζει ὅλο τὸ Ἑλληνικὸ ξετύλιγμαν, ἀπὸ τότε ποὺ

δημιουργήθηκε τὸ ἀνεξάρτητο Ἑλληνικὸ κράτος, μέχρι σήμερα ».

Συμφωνοῦμε μαζί σας, σύντροφε, πὼς ἡ ἀστικὴ τάξη δὲν ἐξετέλεσε, (κι' ὄχι πρόδωσε), ἴσαμε τὸ τέλος τὴν ἀστικοδημοκρατική της ἀποστολή, δηλ. ἀντὶ νὰ στραφεῖ στὴν ἐκμετάλλευψη τῶν ἐσωτερικῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας, ἐξαρτήθηκε ἀπὸ τὸ ξένο κεφάλαιο. Μὰ δὲ συμφωνοῦμε μαζί σας πὼς ἡ ἀστικὴ τάξη τῆς Ἑλλάδας εἶναι χοντροκέφαλη, καὶ δὲ ξέρει τὸ συμφέρον της. Δὲ συμφωνοῦμε μαζί σας, ὄχι ἀπὸ συμπόνια πρὸς τὴν ἀστικὴ τάξη τῆς Ἑλλάδας, μὰ γιὰ νὰ μὴ πέσουμε στὴν πλάνη τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης, ποὺ πιστεύει, (κι' ἂν κατὰ βάθος δὲν πιστεύει, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ τὸ κάνει), πὼς ἡ πρόοδος κ' ἡ ἀνάπτυξη ἑνὸς τόπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ κακὴ θέληση τῶν ἀρχόντων τοῦ τόπου αὐτοῦ. Δὲν εἶναι ὁ Περικλῆς ποὺ ἔδωσε τὸ «Χρυσοῦν Αἰῶνα», μὰ ὁ «Χρυσοῦς Αἰὼν» μᾶς ἔδωσε τὸν Περικλῆ.

Τὸ δέντρο τῆς ἀνθρωπίνης σκέψης, μᾶς διδάσκει ὁ ἱστορικὸς ὑλισμός, ἔχει τὶς ρίζες του καὶ σὲ ὑλικοὺς ὅρους.

Ἂν πιστέψουμε τὸ ἀντίθετο, τότε θὰ ὁπλίσουμε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, γιὰ νὰ μᾶς φωνάξουν: «τὰ βλέπετε;.. Ἡ κακοδαιμονία τῆς Ἑλλάδας δὲν ὀφείλεται στὴν ὕπαρξη τῆς ἀστικῆς τάξης, μὰ στὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἴχαμε τὴν τύχη νὰ γεννηθοῦν μερικὰ φιλοπρόοδα καὶ φωτεινὰ μυαλά. Καὶ γιὰ νὰ κάνουμε πιὸ λιανὰ τὰ πράματα, ἄς φέρουμε στὴν πράξη τὴ θεωρία τῆς Α καὶ Β ἐπιχείρησης, ποὺ ἀναφέρνουμε στὴν ἀρχή:

Ἡ Α ἐπιχείρηση εἶναι, νὰ ποῦμε, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐσωτερικοῦ πλούτου, κ' ἡ Β ἐπιχείρηση ἡ σημερινὴ γνωστή μας ἐπιχείρηση μὲ τὴν παρασιτική της μορφή, καὶ τὴν ἐξάρτησή της ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό!

Ἂς παραδεχθοῦμε ἀκόμα πὼς γιὰ μιὰ στιγμὴν οἱ... «γενναιόδωροι» καὶ... «μεγαλόψυχοι» φίλοι τῆς Ἑλλάδας παραφρονοῦν καὶ τῆς ἐπιτρέπουνε νἀναπτύξει τὸν ἐσωτερικό της πλοῦτο, γιὰ νὰ γίνει αὐτάρκης, καὶ νὰ πάψει ἡ ἐξάρτησή της ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

«Ἐκ πρώτης ὄψεως» ἡ ἐπιχείρηση Α εἶναι κατὰ πολὺ πιὸ ἐπικερδὴς ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση Β, γιατὶ ὅλο τὸ κέρδος μένει στὴν ἐπιχείρηση Α. Κι' ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ κεφαλαιοκρατία, δὲ στράφηκε στὴν ἐπιχείρηση Α, παρὰ ἐπέμενε στὴν ἐπιχείρηση Β. Γιατὶ δὲν τὄκανε; Νὰ πιστέψουμε τάχατες πὼς δὲν τὄκανε ἀπὸ ξεροκεφαλιά, κ' ἔλλειψη ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος ἢ ἀπὸ Ρωμαίϊκο φιλότιμο; Τίποτα ἀπ' αὐτά. Δὲν τὄκανε γιατὶ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ κάνει. Γιατὶ δὲν τὸ ἐπιτρέψανε κάποιοι ποὺ δὲν ἔχουνε μάτια γιὰ νὰ βλέπουν, ἀφτιὰ γιὰ νἀκοῦνε, μυαλὸ γιὰ νὰ σκέφτουνται, καρδιὰ γιὰ νὰ συγκινοῦνται. Αὐτοὶ οἱ κάποιοι εἶναι οἱ ἀόρατοι κι' ἀνήθικοι νόμοι, ποὺ διέπουνε τὴν παγκόσμιαν ἀγορά.

Τὴ στιγμὴ ποὺ στὸ ἐξωτερικὸ τεράστια ἐργοστάσια σταμάτησαν τὴ δουλειά, κ' οἱ μηχανὲς ἀκινητοῦσαν, δὲ μποροῦσε στὴν Ἑλλάδα νὰ ὑψωθοῦν ὑψικάμινες καὶ νὰ χτιστοῦν ἐργοστάσια. Δὲν τὸ ἐπέτρεπαν ἀκόμα οἱ δεκάδες ἑκατομμύρια τῶν πεινασμένων ἀνέργων, ποὺ

περιπλανιούνταν σὰ φαντάσματα ἀπάνω στὴν ὑδρόγεια.

Νά! γιατὶ ἡ ἐπιχείρηση δὲν ἦταν κερδοφόρα.

Νά! γιατὶ οἱ κεφαλαιοκράτες τῆς Ἑλλάδας προτίμησαν τὴ Β ἐπιχείρηση, ποὺ ἀποτελοῦσε γι' αὐτοὺς τὴν πιὸ καλὴ καὶ ἀσφαλῆ τοποθέτηση τῶν κεφαλαίων τους.

Κι' ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ μᾶς ρωτήσουν: « πρέπ' ἡ Ἑλλᾶδα νὰ μείνει αἰώνια μιὰ καθυστερημένη χώρα; Κανένας δὲν εἶπε τέτοιο πράμα. Ἡ Ἑλλὰς μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ κάνει τὸν ἀστικοδημοκρατικό της μετασχηματισμό, καὶ θὰ τὸν κάνει ἀσφαλῶς. Μὰ πῶς θὰ τὸν κάνει; Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο ἐρώτημα. Κ' ἐδῶ εἶναι ποὺ διαφωνεῖ ριζικὰ ὁ μαρξισμός—λενισμός, μὲ τὸ σταλινισμὸ τοῦ σ. Ζαχαριάδη,

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ βροῦμε τὸ σωστὸ δρόμο ποὺ μᾶς φέρνει στὸν ἀστικοδημοκρατικὸ μετασχηματισμό, καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὸ σοσιαλισμό, πρέπει πρῶτα νὰ δοῦμε τὶ ἐννοεῖ ὁ σ. Ζαχαριάδης λέγοντας « ἐθνική μας ὑπόσταση ».

Ο ΕΡΓΑΤΗΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΑΤΡΙΔΑ

Στὸ Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο οἱ Μάρξ—Ἔνγκελς διακηρύττουνε πῶς ὁ ἐργάτης δὲν ἔχει πατρίδα. Μὰ τί κακὸ βλέπανε αὐτοὶ οἱ . . . « ἀρνησιπάτριδες » ἀπὸ τὴν πατρίδα, ὥστε νὰ κηρυχθοῦνε οἱ πιὸ ἄσπονδοι της ἐχθροί;

Βλέπανε ἕνα τεράστιο κακό, ποὺ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὸ δοῦνε ὁ σ. Ζαχαριάδης & Co. Οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ἐπαναστάτες ζητούσανε τὴ βέβαιη ἀνατροπὴ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, καὶ τὴ διαδοχή της ἀπὸ τὴ σοσιαλιστική κοινωνίαν, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴ σαπίλα, τὶς προλήψεις καὶ τὶς δεισιδαιμονίες τῆς παλιᾶς κοινωνίας, ποὺ εἶχαν ἐπισωρευθεῖ ἐπὶ αἰῶνες, καὶ ποὺ δὲν ἦταν παρὰ ἰσχυρὰ ὅπλα καταπίεσης τοῦ προλεταριάτου, στὰ χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης.

Πολὺ διαφορετικὴν ἔννοια εἶχε ἡ λέξη πατρίδα τὴν ἐποχὴ τοῦ Σωκράτη, ἀπὸ ὅ,τι ἔχει σήμερα. Μάλιστα ἡ λέξη πατρίδα ἄρχισε νὰ ἀχρηστεύεται, καὶ νὰ μπαίνει στὴ θέση της ἡ λέξη «ἐθνικὸν συμφέρον», «ἐθνικὸν καθῆκον», «ἐθνικὴ ὑπόστασις» κ.τ.λ.

Ὁ λέφτερος πολίτης τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας—στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα— θεωροῦσε σὰν ὑπέρτατο καθῆκο, τὴν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας. Ἡ πατρίδα ἦταν ὑπεράνω ὅλων. Γιατί;

Γιατὶ ὁ ἐλέφτερος πολίτης ἦταν πραγματικὰ ἐλέφτερος· ἦταν οἰκονομικὰ ἐλέφτερος. Μὰ δίπλα σ' αὐτοὺς τοὺς ἐλέφτερους ἀνθρώπους ὑπῆρχε καὶ μιὰ ἄλλη τάξη, ἡ τάξη τῶν δούλων. Οἱ δοῦλοι δὲν εἶχαν κανένα δικαίωμα ἀπάνω στὴ γῆς. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι— δοῦλοι, τὰ... « ἐργαλεῖα ποὺ μιλοῦν », ὅπως ὀνόμαζαν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς δούλους,—δὲ μπορούσανε νὰ ὑπερασπίσουνε τὴν Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία ὅταν βρισκόταν σὲ κίνδυνο, ἀπὸ τὶς βαρβαρικὲς ἐπιθέσεις. Ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας γινόταν μονάχα ἀπὸ τοὺς ἐλέφτερους

ἀνθρώπους. Ἡ λέξη πατρίδα περιέκλειε μέσα της καὶ τὴν οἰκονομική λεφτεργιά: Πολεμοῦσαν γιὰ νὰ μὴ γινοῦνε δοῦλοι. Ἐνῶ οἱ δοῦλοι μήτε νὰ φάγουν εἶχαν, οὔτε νὰ κερδίσουν! Ἔτσι κι᾽ ἀλλοιῶς πάντα θὰ ἦταν δοῦλοι. Ὑπάρχει ὅμως καὶ κάποιο ἄλλο χαραχτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ Ἀθηναϊκὴ πολιτεία δὲ συμπεριλάμβανε μέσα στοὺς κόλπους της ὅλους τοὺς Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὑπῆρχαν κι᾽ ἄλλες «Ἑλληνικὲς πατρίδες», ὅπως ἡ Σπάρτη. Οἱ Ἕλληνες τῆς μιᾶς πατρίδας, ὄχι μονάχα δὲ νοιώθανε τὴν ἀνάγκη νὰ συνενωθοῦνε μὲ τοὺς Ἕλληνες τῆς ἄλλης πατρίδας, κάτω ἀπὸ τὸ ἴδιο πολίτευμα, καὶ τοὺς ἴδιους πολιτικούς ἄρχοντες, μὰ κάνανε καὶ πόλεμο μεταξύ τους ὅταν τὰ συμφέροντά τους συγκρούονταν. (Πελοποννησιακὸς Πόλεμος) Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε καὶ στὸ Μεσαίωνα, μὲ κοινωνικὸ σύστημα τὴ δουλοπαροικία. Στὴ φεουδαρχικὴ κοινωνία ἐπικρατεῖ ἡ λεγομένη «κλειστὴ οἰκονομία». Τὸ χωριὸ εἶναι αὐτάρκες Παράγει τὸ κάθετι γιὰ τὴ συντήρισή του. Δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πόλη.

Δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος οἱ ἄνθρωποι τῆς αὐτῆς φυλῆς, μὲ τὰ κοινὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, νὰ συγκεντρωθοῦνε κάτω ἀπὸ μιὰ συγκεντρωτικὴ κυβέρνηση. Οἱ κοινωνικὲς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι τέτοιες, ποὺ ἐξυπηρετοῦνται μιὰ χαρά μὲ τὸ ἀποκεντρωτικὸ λεγόμενο σύστημα, (Φέουδα). Ὅταν ὅμως στὴ θέση τῆς «κλειστῆς οἰκονομίας» ἄρχισε νὰ μπαίνει ἡ ἐμπορευματικὴ λεγομένη οἰκονομία, καὶ τὸ κάθετι νὰ γίνεται ἐμπόρευμα γιὰ νὰ πουληθεῖ στὴν ἀγορά, τότε ἡ ἀστικὴ τάξη νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ συσσωματωθεῖ κάτω ἀπὸ μιὰ ἐθνικὴ συγκεντρωτικὴ κυβέρνηση, μέσα στὰ ἐθνικὰ σύνορα. Ὁ ἐθνικισμὸς τώρα δὲν εἶναι, παρὰ κ᾽ ἔκφραση τῶν συμφερόντων τῆς κυρίαρχης τάξης. Ἔχει ὅμως καὶ τοῦτο τὸ χαραχτηριστικὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ σύστημα. Ἐπειδὴ τὸ κάθετι παίρνει μορφὴ ἐμπορεύματος, τὸ κάθετι ποὺ παράγεται προορίζεται γιὰ τήν ἀγορά, τὸ κεφάλαιο δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ ζήσει μέσα στὰ ἐθνικά του σύνορα. Εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ ζητᾶ ἀγορὲς στὸ ἐξωτερικό, καὶ κάθε μέρα ποὺ περνᾶ νὰ ζητᾶ καὶ νέες. Κι᾽ ἀκριβῶς στὴν ἀναζήτηση αὐτὴ καινούργιων πηγῶν πλούτου καὶ ἀγορῶν τὸ «ἐθνικὸν συμφέρον», (τὸ συμφέρο δηλ. τῆς πλουτοκρατικῆς ὀλιγαρχίας), μιᾶς χώρας ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὸ «ἐθνικὸ συμφέρο» μιᾶς ἄλλης χώρας. Ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ συναγωνισμὸς στὴν παγκόσμια ἀγορά καὶ ἡ σύγκρουση συμφερόντων, ὁδηγοῦνε σὲ παγκόσμιες πολεμικὲς συρράξεις γνωστὲς μὲ τ᾽ ὄνομα «ἰμπεριαλιστικοὶ πόλεμοι». Μὲ τὸν ἰμπεριαλισμὸ φτάνουμε στὸ τελευταῖο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ.

Κατὰ τὴν περίοδο ὅμως τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, συμβαίνει καὶ κάτι ἄλλο. Ἀπὸ τὴ μιὰ πληθαίνει τὸ προλεταριάτο, κι᾽ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ πλοῦτος συσσωρεύεται σὲ λιγότερα χέρια Κάθε μέρα ποὺ περνᾶ, λέει ὁ Μάρξ, τὸ προλεταριάτο αὐξάνει Ἡ δύναμη ἐργασίας μέσα στὸ καπιταλιστικὸ σύστημα, εἶναι κι᾽ αὐτὸ πιὰ ἐμπόρευμα. Ὁ προλετάριος τὸ μόνο ποὺ ἔχει εἶναι ἡ δύναμη ἐργασίας. Ζεῖ μονάχα ἀπ᾽ αὐτή. Κι᾽ ὅταν ὑπάρχει ζήτηση ἐργατικῶν χεριῶν, τότε ὁ ἐργάτης μισθώνει τὴ δύναμη τῆς ἐργασίας γιὰ νὰ πληρωθεῖ τόσα ὅσα γιὰ νἀναπληρώσει τὶς φυσικές του δυνάμεις—ποὺ ἀπώλεσε

κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δουλειᾶς—κι' ὅταν δὲν ὑπάρχει ζήτηση ἐργατικῶν χεριῶν πετᾶτε στοὺς τέσσερις δρόμους γιὰ νὰ ψωφήσει σὰ σκυλί.

Μὰ στὶς πιὸ ἀνθηρὲς οἰκονομικὲς ἐποχὲς δὲν ὑπάρχει γιὰ ὅλους τοὺς μισθόδουλους ἐργασία, γιατὶ τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα ἔχει δημιουργήσει ἕνα τεράστιο «βιομηχανικὸ ἐφεδρικὸ στρατό». Ἡ ἀπεργία καθίσταται ἕνα μόνιμο φαινόμενο. Εἶναι ἡ ἀγιάτρεφτη πληγὴ τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὅσο ἀναπτύσσεται ὁ καπιταλισμός, τόσα λιγότερα στόματα μπορεῖ νὰ θρέψει. Κι' αὐτὴ ἡ πληγὴ εἶναι ποὺ θὰ φάει μιὰ μέρα τὸν καπιταλισμό, ὅπως τὸ καρκίνωμα τὸν ὀργανισμό.

Τί προσφέρει ἡ πατρίδα στὸν ἐργάτη; Φτώχεια κ' ἐξαθλίωση. Τί κάνει ἡ πατρίδα τὸν ἐργάτη κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου; Τροφὴ τῶν κανονιῶν.

Μέσα στὴν ἀστικὴ κοινωνία ἡ λέξη πατρίδα κ'ἡ ἐξαθλίωση, γιὰ τὸν ἐργάτη, εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό πράμα. Ἐνῶ γιὰ τὴν κυρίαρχη τάξη, σημαίνει συσσώρευση πλούτου.

Ὅταν στὴ σφαῖρα τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς θίγουνται τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης τάξης μιᾶς χώρας, τότε καλεῖται συναγερμός. Προσοχὴ ἡ « πατρὶς » τὸ «ἔθνος»—ἡ «ἐθνικὴ ὑπόστασις»—ὅπως θέλετε πέστε τα . . .,—εὑρίσκεται ἐν κινδύνῳ. Πρέπει νὰ πολεμήσωμε διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους».. Μὰ ποιοῦ ἔθνους, «σᾶς παρακαλῶ»; Ἁπλούστατα: Γιὰ τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης κεφαλαιοκρατικῆς τάξης.

Γιαφτὸ ὁ Μὰρξ, ὅταν εἶδε πόσο ἰσχυρόν ὅπλο ἦταν ἡ «ἐθνικὴ συνείδησις» στὰ χέρια τῆς ἐθνικῆς τάξης, ἔσπευσε νὰ φωνάξει θαρραλέα: «Ἐργάτες! δὲν ἔχετε πατρίδα. Ἕνας εἶναι ὁ ἐχθρός σας: ἡ διεθνὴς κεφαλαιοκρατία. Γιαφτό, ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου, ἑνῶστε τὰ χέρια, κι' ὁρκιστεῖτε νὰ πολεμήσετε πλάϊ—πλάϊ, σὰν ἀδέρφια, γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Σᾶς ἑνώνει τὸ κοινό συμφέρο!»

Ἀλλοίμονο! τὸν ὅρκο αὐτό ποὔδωκαν οἱ ἐργάτες, τὸ ξέχασαν γιὰ δεύτερη φορά.

Καὶ τὸ τραγικότερο: αὐτοὶ ποὔφτυσαν κατάμουτρα ἐκείνους ποὺ τὸ ξέχασαν τὴ πρώτη φορά τώρα, μ' ἐλαφριὰ συνείδηση, τὸ ξεχνοῦνε κ' οἱ ἴδιοι . . .

Κι' ὁ ἡγέτης Ζαχαριάδης εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτούς ποὺ ξέχασαν τὸν ὅρκο τους—μ' ὅλο ποῦ μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια ξέσχισε τὸν ἰδεολογικὸ μανδύα ποὺ τόσο περίτεχνα ἡ ἀστικὴ τάξη, σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἡγέτες τοῦ προλεταριάτου, κάλυψαν τὸν ἰμπεριαλιστικὸ πόλεμο.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, σ. Ζαχαριάδη, δὲ ξεσηκώθηκε, σύσσωμος κι' ἑνωμένος, γιὰ νἀντιταχθεῖ στὸν εἰσβολέα, ὄχι γιατὶ προηγήθηκε ἡ διχτατορία τοῦ Μεταξᾶ, μὰ γιατὶ ἤξερε πολὺ καθαρὰ πῶς δὲν εἶχε νὰ κερδίσει τίποτα ἀπ' αὐτὸ τὸν πόλεμο.

[Συνεχίζεται]

Τ' ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Λέγοντας ἀγροτικὸ ζήτημα, στὴ σύχρονη ἐποχὴ τοῦ καπιταλ. συστήματος, ποῦ κυριαρχεῖ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν δυὸ ἀντιπάλων τάξεων—τῶν κεφαλαιοκρατῶν καὶ τῶν προλεταρίων—καὶ ποῦ ἡ μεγάλη παραγωγή, στὰ πιὸ πολλὰ σημεῖα στίς περισσότερες χῶρες, ξετόπισε τὴ μικρὴ παραγωγή, θέτοντας την κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση κυριαρχία της, ἐννοοῦμε τὸ σύνολο ἐκεῖνο τῶν κοινωνικο – οἰκονομικῶν προβλημάτων ποὺ ἐξελίσσουνται στὴν ὕπαιθρο καὶ ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀνισότητα τῆς ἰδιοχτησίας τῆς γῆς.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, σ' ὅλες τὶς περιόδους τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας, σ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ συστήματα ποὺ διαδοχικὰ πέρασαν τὄνα κατόπιν τἄλλου, ἐχτὸς ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ πρωτογόνου κομμουνισμοῦ, ἡ ἰδιοχτησία τῆς γῆς, ἡ ἐπιβάρυνση της μὲ χρέη, ἤ ἡ συγκέντρωση της σὲ διαρκῶς λιγότερα χέρια, προκάλεσαν—κατὰ καιρούς—διάφορες κοινωνικὲς διαταραχές, ἔτσι ποῦ καὶ στὴν ἀρχαιότητα παρουσιάζεται μιὰ ἀνάλογη ἀγροτικὴ μεταρυθμιστικὴ κίνηση.

Στὴν Ἑβραϊκὴ ἀρχαιότητα, κατὰ τὸν 7ον. π. χ. αἰῶνα, παρατηρεῖται ἀγώνας κατὰ τῆς τοκογλυφίας καὶ γιὰ σβύσιμο τῶν χρεῶν.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, στὸν 6ον. π. χ. αἰῶνα, ἔχουμε τὴ νομοθεσία τοῦ Σόλωνα—στὴν Ἀθήνα—μὲ τὄνομα « σεισάχθεια ». Ἡ νομοθεσία αὐτὴ ἐπεβλήθηκε σὲ μιὰ ἐποχὴ ποῦ οἱ γεωργοὶ βρέθηκαν σὲ μιὰν ἀξιοθρήνητη κατάσταση. Οἱ τοκογλύφοι κεφαλαιοῦχοι, ἀφοῦ εἶχαν κάνει διάφορα δάνεια στοὺς γεωργούς « ἐπὶ ὑποθήκῃ » τῶν χτημάτων τους, κατώρθωσαν στὸ τέλος νἀποχτήσουν μεγάλες ἰδιοχτησίες γῆς, οἱ δὲ γεωργοὶ κατήντησαν σχεδὸ δουλοπάροικοι, πληρώνοντας τὰ 5/6 τῆ ἐσοδείας τους στοὺς νέους ἰδιοχτήτες τῆς γῆς.

Ὁ Σόλων ἐπρότεινε τὴ «σεισάχθεια», τὴν ἀπελευθέρωση δηλ. τῶν χωρικῶν ἀπὸ τὰ χρέη, καὶ τὴν ἀπαγόρεψη νὰ δανείζουνται, βάζοντας ἐνέχυρο τὸ σῶμα τους καὶ καθιστάμενοι στὸ τέλος δοῦλοι. (Παρ' ὅλο τοῦτο ἡ λαϊκὴ αὐτὴ μεταρύθμιση τοῦ Σόλωνα, διατήρησε τὴν ἀνισότητα τῆς ἰδιοχτησίας). Παρόμοια περίπτωση, ἀγροτικοῦ μεταρυθμιστικοῦ κινήματος, στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, παρουσιάζεται στὴ Σπάρτη τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἄγιδος καὶ Κλεομένους. Οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ ἐπεχείρησαν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ νὰ ἐξαλείψουν τὰ χρέη τοὺς ἀγρότες, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ διαμοιράσουν, σὲ ἴσα μέρη, τὶς μεγάλες ἰδιοχτησίες. Στὴν προσπάθεια τους αὐτὴ, βρεθήκανε ἀντιμέτωποι μιᾶς ὀργανωμένης ἀντίδρασης, ἀπὸ μέρους τοὺς μεγαλοϊδιοχτήτες, καὶ ἔτσι ὄχι μόνον ἀπέτυχαν, ἀλλὰ πλήρωσαν μὲ τὴ ζωή τους τὴ ριζοσπαστική τους αὐτὴ ἐνέργεια. (Ὁ Ἄγις ἐφονεύθη καὶ ὁ Κλεομένης ἐξορίσθη καὶ ἀπέθανε στὴν ἐξορία).

Στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ τὸ μεταρυθμιστικὸ κίνημα τῶν ἀδερφῶν Γράκχων, στὸν 2ο. π. χ. αἰῶνα, κατέχει ἐπίσης σπουδαία

σημασία. Οἱ ἀδερφοὶ αὐτοί, ὁ ἕνας κατόπιν τἄλλου, προσπάθησαν νὰ βοηθήσουν τοὺς φτωχοὺς χωρικούς, ποὺ γένηκαν δοῦλοι στοὺς διαφόρους εὐπατρίδες κ' εὐγενεῖς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, παρέχοντας ὠφελήματα στοὺς χωρικοὺς σὲ βάρος τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῶν εὐγενῶν, ποὺ εἶχαν συγκεντρωμένη στὰ χέρια τους τὴ γῆ.

Κ' ἐδῶ—ὅπως καὶ στὰ προηγούμενα μεταρυθμιστικὰ κινήματα—ἡ τάξη τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν μεγαλοχτηματιῶν ἀντέδρασε μὲ ὅλη της τὴ δύναμη. Καὶ οἱ δυὸ ἀδερφοὶ ἐδολοφονήθησαν ἀπὸ τοὺς ζημιωμένους εὐγενεῖς.

Τέτοια παρουσιάζεται ἡ κατάσταση τοὺς ἀγρότες καὶ φτωχοὺς χωρικοὺς στὴν ἀρχαιότητα καὶ στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχή. Ἡ γῆ συγκεντρωνότανε σὲ διαρκῶς λιγώτερα χέρια, καὶ οἱ ἄλλοτε ἰδιοχτῆτες της κατάντησαν μισθωτοί καὶ τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς δοῦλοι κι' αὐτοί, κι' ὁλόκληρ' ἡ οἰκογένεια τους στὰ χέρια τῶν νέων ἀφεντάδων τῆς γῆς. Οἱ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καθιστάμενοι δοῦλοι, δὲν εἶχαν πιὰ καμιὰ πιθανότητα νὰ ἐπανέλθουν στὴν πρωτινή τους κατάσταση. Καλλιεργοῦσαν τὴ γῆ, καὶ ἀποτελοῦσαν ἁπλῶς ἕνα ἐξάρτημα, ἕνα ἀντικείμενο κι' ἀπαριθμιούνταν μαζὶ με τἄλλα ζῶα καὶ ἐργαλεῖα τοῦ χτήματος ποὺ τύχαινε νὰ βρεθοῦν.

Πουλιούνταν καὶ ἀγοράζουνταν μαζὶ μ' ἕνα χτῆμα, καὶ δὲν εἶχαν ἀπολύτως κανένα δικαίωμα νἀλλάξουν ἀφέντην ἢ δουλειά, σὰν τὄθελαν αὐτοί. Γενιόντουσαν δοῦλοι καὶ πέθαιναν δοῦλοι. Ἀπόπειρα δραπέτευσής τους ἀπὸ ἕνα χτῆμα σήμαινε γι' αὐτούς τὸν πιὸ ἀποτρόπαιο θάνατο σὰν τοὺς συλλαμβάνανε. Ἡ ποινή τους ἦταν προκαθωρισμένη. Τοὺς ρίχνανε σὲ κοινὸ θέαμα, στὰ νύχια ἄγριων θηρίων, πρὸ πάντων λιονταριῶν, ποὺ τὰ εἶχαν γι' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ εὐγενεῖς πάντοτε ἕτοιμα.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ βεβαίως δὲν καλλιτέρευσε στὰ Βυζαντινὰ χρόνια.

Ἡ παπαδοκρατία, οἱ τοκογλύφοι, καὶ οἱ εὐγενεῖς γενήκανε πραγματικὴ μάστιγα τῶν φτωχῶν χωρικῶν. Οἱ μεγάλες ἰδιοχτησίες τῆς γῆς περάσανε σὲ πολύ στιβαρὰ χέρια. Τὰ μοναστήρια καὶ οἱ ἐκκλησίες, ἔγιναν οἱ πιὸ μεγάλοι καὶ τρανοὶ ἰδιοχτῆτες τῆς γῆς.

Χιλιάδες φτωχῶν γεωργῶν χάσανε τελειωτικὰ πιὰ τὴ μικρή τους περιουσία, χωρὶς νἄχουν ἀπολύτως καμιὰ πιθανότητα νὰ τὴ ξαναποχτήσουν, γιατὶ οἱ νέοι ἰδιοχτῆτες φρόντησαν καὶ στερεώθηκαν γιὰ καλά. Ἡ θρησκοληψία ἀφενός, καὶ τὰ διάφορα αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, καὶ προνόμια ποὺ ἐδώθηκαν ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρούς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ἐπικύρωσαν τὴν ἀδιαφιλονίκητη κυριότητα καὶ δικαιοδοσία τῶν Μοναστηριῶν τόσον ἀπάνω στὴ γῆ, ὅσο καὶ στοὺς ἀνθρώπους πού δουλεύανε δοῦλοι στὰ χτήματα αὐτά.

Γιὰ πλήρη κατανόηση καὶ πίστη τῶν ἀναγνωστῶν μας, παραθέτουμε ἕνα πραχτικὸ τοῦ καιροῦ τοῦ κόμητος, Ρεκούρδου (1262 π. χ.), ποὺ ἀναφέρει καὶ πιστοποιεῖ τὴν κολοσσιαία χτηματικὴ περιουσία τῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Κεφαλληνίας, καὶ τὰ δικαιώματα τῆς

ἐπισκοπῆς αὐτῆς ἀπάνω στοὺς ἀνθρώπους ποὺ δουλεύαν στὰ χτήματα της:

« Μετὰ τὴν ἀπαρίθμηση τῶν διαφόρων κατοίκων, συζύγων τέκνων, ἐγγονῶν, γαμπρῶν καὶ νυμφῶν αὐτῶν ἐν ὅλῳ 210 ἀτόμων, ὁρίζει «ὅτι ἅπαντες οὗτοι οἱ πάροικοι ὀφείλουσι νὰ μένωσι ἐπὶ τῶν κτημάτων τῆς μονῆς καὶ καλλιεργῶσι ταῦτα ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς αὐτοί τε καὶ οἱ παῖδες ἐν γένει μέχρι ἐλλείψεως γενεᾶς αὐτῶν ». Ἡ κατάσιασις τῶν χωρικῶν βεβαίως στὴ Δυτικὴ καὶ Κεντρικὴ Εὐρώπη δὲν ἦταν καλύτερη.

Στὴν Ἀγγλίαν, ἀφοῦ γιὰ ὁλόκληρες δεκάδες χρόνια, οἱ εὐγενεῖς καὶ ὁ κλῆρος ἐλυμαίνουνταν κυριολεχτικὰ τὴν ὕπαιθρο, καὶ ἔθεσαν στὴν ἐξουσία καὶ διοίκηση τους ὅλην γενικὰ τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία τοῦ τόπου, μιὰ ἀφόρητη καὶ ἀπελπιστικὴ κατάσταση δημιουργήθηκε γιὰ τὸ φτωχὸ χωρικό. Ἀποτέλεσμα τῆς ὀξύτητας αὐτῶν τῶν σχέσεων τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου καὶ τῶν χωρικῶν, ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἐξέγερση τῶν χωρικῶν στὴν Ἀγγλία, τὸ 1381.

Οἱ βασικὲς ἀπαιτήσεις τῶν χωρικῶν ἦταν ὅπως οἱ κοινότητες προστατευθοῦν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἐκμετάλλεψη καὶ πίεση τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Διεκδικούσανε τὴν ἐλευθερία, νὰ μποροῦν νὰ διαθέτουν ὅπως ἤθελαν τὴν ἐργατική τους δύναμη, καὶ τὴν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν περιορισμῶν καὶ βαρῶν, ποὺ τοὺς ὑποχρεώνανε νὰ δουλεύουν δωρεὰν γιὰ τοὺς κυρίους τους.

Στὴν ἐξέγερση τους αὐτὴ οἱ χωρικοί, ὑπεστηρίχθησαν καὶ ἀπὸ ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ φτωχοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων ποὺ μάλιστα προσέφεραν ἀρκετὲς ὑπηρεσίες στοὺς ἐπαναστάτες. Παρ' ὅλες ὅμως τὶς ἐπιτυχίες ποὺ εἶχαν στὴν ἀρχὴν ἔτσι μάλιστα ποῦ ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ριχάρδος ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκδώσει καὶ σχετικὸν ἔγγραφο ποὺ ἐκήρυττε ἐλευθέρους ὅλους τοὺς δούλους καὶ ὑπεσχόταν τὴ βασιλικὴ κ' ἐπιείκεια σ' ὅλους τοὺς ὑπηκόους του, στὸ τέλος οἱ δυστυχεῖς χωρικοί, ἀφοῦ μὲ δόλον ὁ βασιλεὺς ἐφόνευσε τὸν ἀρχηγὸ τους Οὐὼτ Ταίλερ, ἀναγκασθήκανε νὰ σταματήσουν τὸν ἀγῶνα, κάτω ἀπὸ τὶς τρομερὲς δηλώσεις τοῦ Βασιλιά: «Δουλοπάροικοι εἴσθε, καὶ δουλοπάροικοι θὰ μείνετε! ὄχι ὅμως ὡς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ ὑπὸ πολὺ σκληροτέρας συνθήκας».

Τέτοιο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς πρώτης Ἀγροτικῆς Ἐπανάστασης. Ἐπηκολούθησαν διάφορες ἄλλες ἐξεγέρσεις τῶν χωρικῶν, τὸ 1450, ὅπου οἱ χωρικοί βάδισαν κατὰ τῆς πρωτεύουσας καὶ ἐπέβαλαν αἱματηρὰ ἀντίποινα στοὺς συμβούλους τοῦ βασιλέως, κατόπι στὴ Κορνουάλη τὸ 1500, τέλος σὲ μέγα μέρος τῆς Ἀγγλίας τὸ 1549.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ Μὰρξ Μπέερ οἱ ἐξεγέρσεις αὐτὲς δὲ φτάσανε μήτε τὴ εὐρύτητα οὔτε τὴν βιαιότητα τῆς ἐξέγερσης τοῦ 1381.

Στὴ Γερμανία ἡ θέση τῶν χωρικῶν δὲν ἤτανε καλύτερη. Λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ χώρα αὐτὴ εἶχεν ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, καὶ κυρίως τοὺς Ὀλλανδοὺς, ἀπὸ τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο, τὰ φεουδαρχικὰ στοιχεῖα εἶχαν ἐνισχυθεῖ κατὰ πολύ. Ἡ χώρα ὁλόκληρη ἤτανε διηρημένη σὲ ἐπαρχίες ποὺ τὶς διοικοῦσαν διάφοροι

πρίγκηπες, καὶ ποὺ ἦσαν σχεδὸν καὶ οἱ μόνοι ἰδιοχτῆτες τῆς γῆς.

Οἱ ἀγρότες ἤτανε δοῦλοι στοὺς πρίγκηπες φεουδάρχες, ἢ νοίκιαζαν ἀπ' αὐτούς, κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ σκληρὲς συνθῆκες, διάφορα κομμάτια γῆς, ποὺ καλλιεργοῦσαν μὲν γιὰ δικό τους λογαριασμό, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορὲς ἡ ἐσοδεία τους δὲν ἤτανε ἀρκετὴ νὰ πληρώσουν τὸ ἐνοίκιο. Συνέπεια τῆς κατάστασης αὐτῆς ἤτανε οἱ ἀπεγνωγνωσμένοι ἀγῶνες τῶν ἀγροτῶν κατὰ τῶν φεουδαρχῶν. Τὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 16ου αἰῶνα εἶναι γεμάτο ἀπὸ τέτοιους ἀγῶνες, ποὺ οἱ σπουδαιότεροι τους εἶναι ὁ «Πόλεμος τῶν Χωρικῶν» καὶ τὸ «Κίνημα τῶν 'Αναβαπτισιῶν».

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὰ κινήματα αὐτὰ δίνεται θρησκευτικὴ χροιά, ἡ πραγματικότης εἶνε ὅτι δὲν εἶχαν καμιὰ ἄλλη σημασία παρὰ τὴν κοινωνική—καὶ ἔτσι φαίνεται καθαρὰ—γιατὶ κατὰ τὴν ἐξέγερση τῶν χωρικῶν διατυπώθηκαν καθαρῶς κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ αἰτήματατα, φθάνοντας νὰ ἐφαρμόσουν μὲ βάση τὸ εὐαγγέλιο κομμουνιστικὴ κοινότητα, μὲ πλήρη κοινοχτημοσύνη.

Στὴ Γαλλία πάλι, παράλληλα μὲ τὶς ἄλλες χῶρες, ὁ κλῆρος καὶ οἱ εὐγενεῖς εἶχαν στὴν ἰδιοχτησία τους τὴ γῆ, καὶ οἱ ἀγρότες δουλεύανε σκλάβοι. Ἡ κατάσταση αὐτὴ κράτησε μέχρι τῆς Γαλλικῆς 'Επανάστασης, ὁπότε ἀνετράπη ἡ παλιὰ τάξη τῆς φεουδαρχίας καὶ τοῦ κλήρου, καὶ τὴ θέση της πῆρε ἡ ἀστικὴ τάξη.

'Απὲδῶ καὶ πέρα, μιὰ νέα κατάσταση πραγμάτων ἀρχίζει νὰ ἐπικρατεῖ σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη.

Παντοῦ ἡ παλιὰ φεουδαρχικὴ τάξη, ἀρχίζει νὰ παραχωρεῖ τὴ θέση της στὴν ἀστικὴ τάξη.

Μετὰ τὴ βιομηχανία, καὶ ἡ γεωργία ἀρχίζει νὰ παίρνει τὴν πραγματικὴ θέση της στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, κάτω ἀπὸ τὴ νέα πιὰ κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης, καὶ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κράτους.

Εἶναι γεγονὸς πὼς στὴ γεωργία δὲν παρουσιάσθη ἡ ταχεῖα ἐκείνη οἰκονομικὴ ἐξέλιξη, ποὺ ἐπέφερε τὴν πρόοδο τῆς βιομηχανίας στὶς πόλεις, ὄχι γιατὶ παραγνωρίστηκε ἀπὸ τὴν κεφαλαιοκρατικὴ τάξη τὸ ἀγροτικὸ πεδίο ἐκμετάλλευψης, ἀλλὰ γιατὶ ἡ μικρὴ ἐπιχείρηση στή γεωργία ἀκολουθεῖ πάντοτε μιὰ σιγανὴ πορεία ἐξαφάνισης, καὶ ἔτσι οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις εἰσχωροῦν καὶ ἐπικρατοῦν στὴ γεωργία μὲ μεγάλη βραδύτητα. Αὐτ' ὅμως δὲ σημαίνει ὅτι τὸ κεφάλαιο, καὶ ὁ κεφαλαιοκρατικὸς τρόπος παραγωγῆς, καὶ ἡ κυβέρνηση δὲν κάνουν τὸ καθετὶ γιὰ νὰ μποῦν—μὲ τὸ δικό τους πάντοτε τρόπο— καὶ σ' αὐτὸ τὸν τομέα τῆς παραγωγῆς, στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία

Ὁ Καούτσκυ λέγει:

"Αν θέλει κανένας νὰ μελετήσει τὸ ἀγροτικὸ σύμφωνα μὲ τὴ μέθοδο τοῦ Μὰρξ, δὲν πρέπει νὰ πάρει σὰ βάση τὸ ζήτημα ἂν ἡ μικροεπιχείρηση ἔχει μέλλο στὴ γεωργία, ἀλλ' ἀντίθετα πρέπει νὰ ζητήσει νὰ βρεῖ ὅλες τὶς ἀλλαγὲς ποὺ παρουσιάζονται στὴ γεωργία στὴ περίοδο τῆς κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς. Δηλαδὴ πρέπει νὰ ζητήσουμε νὰ βροῦμε ἂν τὸ κεφάλαιό μπαίνει στὴ γεωργία καὶ μὲ ποιὸ τρόπο ἐπαναστατεῖ καὶ κλονίζει τὶς παλιὲς μεθόδους παραγωγῆς καὶ ἰ-

διοχτησίας, καὶ ταυτόχρονα δημιουργεῖ ἀνάγκες γιὰ νέους τρόπους παραγωγῆς.

Ἔχοντας ὑπ' ὄψη μας τοὺς κεφαλαιοκρατικοὺς τρόπους παραγωγῆς τῆς μεγάλης ἐπιχείρησης, καὶ τὸ ξεπεσμὸ τῶν μικροεπιχειρηματιῶν σὲ προλετάριους καὶ δούλους στὸ πεδίο τῆς βιομηχανικῆς ἐξέλιξης, δὲν εἶναι δύσκολο νἀντιληφθοῦμε πῶς καὶ στὸ ἀγροτικὸ πεδίο τὸ κεφάλαιο κάνει τὸ ἴδιο. Στὶς χῶρες δὲ ποῦ ἡ βιομηχανικὴ ἐξέλιξη ἔχει φθάσει σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο, παρατηροῦμε τοὺς μεγάλους ἰδιοχτῆτες τῆς γῆς μὲ τὴ μορφὴ τῆς μεγάλης ἐπιχείρησης, καὶ μὲ τὴ χρησιμοποίηση τῶν μηχανῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν, νὰ συγκεντρώνουν ὁλοένα στὰ χέρια τους τὴ γῆ, καὶ νὰ ἐκμεταλλεύουνται τὴν ἀγροτικὴ μᾶζα. Βοήθεια τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτοῦ τρόπου τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, στὶς ἀγροτικὲς περιφέρειες, παρουσιάζεται τό Κεφαλαιοκρατικὸ Κράτος μὲ τοὺς φόρους τους, ποὺ συνεχῶς αὐξάνουνται σὲ βάρος τῶν λαϊκῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Οἱ μικρογεωργοὶ μὴ δυνάμενοι νἀντεπεξέλθουν σ' ὅλ' αὐτά—φόρους, καταπιέσεις, καὶ κακὲς ἐσοδείες, ποὺ συχνὰ παρουσιάζουνται στὴ μικροπαραγωγή—ἀναγκάζουνται νὰ χρεωθοῦν στὴν ἀρχὴ στοὺς ντόπιους τοκογλύφους, καὶ κατόπι στὸ ἐξωτερικὸ τοκογλυφικὸ κεφάλαιο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δημιουργοῦνται οἱ προϋποθέσεις τῆς συγκέντρωσης τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοχτησίας στὰ χέρια τοὺς πιὸ εὔπορους καὶ πλουσίους χωρικούς, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ πλειονότητα τῶν φτωχῶν γεωργῶν γίνουνται προλετάριοι, καὶ ἐγκαταλείπουν τὸ χωριὸ γιὰ νὰ ζητήσουν δουλειὰ στὰ ἐργοστάσια στὶς πόλεις ἢ στὸ ἐξωτερικό.

Ποιὰ εἶναι, λοιπόν, ἡ μαρξιστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα;

Ὁ Μὰρξ κι' ὁ Ἔνγκελς, ἔχουν κάνει μερικὲς ἀξιόλογες καὶ βαθειὲς παρατηρήσεις πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα:

Ὁ Μὰρξ σὲ μιὰ ἐπιστολή του ποὺ γράφτηκε στὶς 16 τ' Απρίλη τοῦ 1859 ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «Τὸ πᾶν θὰ ἐξαρτηθεῖ στὴ Γερμανία ἀπὸ τὸ ἂν θὰ καταστεῖ δυνατὸ νὰ ὑποστηριχθεῖ ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση ἀπὸ μιὰ, τρόπον τινά, δεύτερη ἔκδοση τοῦ «Πολέμου τῶν Χωρικῶν». Τότε θἆναι λαμπρά».

Ὁ Ἔνγκελς πάλι στὴ μελέτη του «Τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα στὴ Δύση» ἔγραψε ὅτι «γιὰ νὰ καταληφθεῖ ἡ ἐξουσία, τὸ κόμμα πρέπει ναὐξήσει τὴν ἐπιροή του στὰ χωριά».

Στὶς σύντομες αὐτὲς παρατηρήσεις τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Ἔνγκελς, ἀπάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα ὁ Λένιν, ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς θεωρητικοὺς τῆς Δευτέρας Διεθνοῦς, ποὺ δὲν ἀπέδωσαν καὶ σπουδαία σημασία στὸν ἀγροτικὸ κόσμο, ἀντελήφθηκε τὴ σπουδαιότητα τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου καὶ τῶν ἀγροτῶν, γιὰ τὴν καλύτερη διεξαγωγὴ τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στὴν ἐκμετάλλεψη τοῦ κεφαλαίου.

Οἱ ἀποφάσεις ποὺ πάρθηκαν στὸ Β΄. συνέδριο τῆς Γ΄. Διεθνοῦς πάνω στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα, καὶ ποὺ γράφτηκαν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Λένιν, ἀποδεικνύουν πόσο μεγάλη σημασία ἀπεδώθηκε στὸν ἀγροτικὸ κόσμο, καὶ ποιὸς εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ τὴν τελει-

ωτική του ἀπολύτρωση ἀπὸ τὴ σημερινὴ καταπίεση, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ κεφαλαιοκρατικό κράτος.

Πιοκάτω παραθέτουμε κομάτια ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μέρη τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν:

« Μόνο τὸ βιομηχανικό προλεταριάτο τῶν πόλεων, διοικούμενο ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικό Κόμμα, μπορεῖ νἀπελευθερώσει τὶς ἐργαζόμενες ἀγροτικὲς μάζες ἀπὸ τὸ ζυγό τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν γαιοχτημόνων, (τσιφλικάδων), ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἀναστάτωση, κι᾿ ἀπὸ τοὺς ἰμπεριαλιστικοὺς πολέμους ποὺ εἶναι ἀναπόφευχτοι νὰ ξαναγίνουν ἄν διατηρηθεῖ τὸ κεφαλαιοκρατικό καθεστώς. Οἱ ἐργαζόμενες ἀγροτικὲς μάζες δὲ μποροῦν νἀπελευθερωθοῦν παρὰ μόνο ἄν ὑπερασπίσουν τὸ προλεταριάτο, καὶ τὸ βοηθήσουν, ἀνεπεφύλαχτα, στὸν ἐπαναστατικό του ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ καταπιεστικοῦ καθεστῶτος τῶν μεγάλων γαιοχτημόνων, καὶ τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἐξάλλου οἱ βιομηχανικοὶ ἐργάτες δὲ θὰ δυνηθοῦν νὰ φέρουν σὲ πέρας τὴν κοσμοϊστορική τους ἀποστολή, δηλαδή νἀπελευθερώσουν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ ζυγό τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἄν κλεισθοῦν μέσα στὰ ὅρια τῶν ἰδιεταίρων σωματειακῶν τους συμφερόντων, καὶ περιορισθοῦν σὲ ἄθῶα διαβήματα καὶ προσπάθειες ποὺ ἀποβλέπουν στὴν καλλιτέρευση τῆς κατάστασης τους, ποὺ εἶναι πολλάκις μετρίως καλή ».

Ἡ ἀπόφαση αὐτή, συνεχιζόμενη μὲ μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ ἀποφάσεων τοῦ Β΄. συνεδρίου τῆς Γ΄. Διεθνοῦς πάνω στὸ ἀγροτικό ζήτημα, πρέπει νἀποτελέσουν τὸ προοίμιο τῆς συμμαχίας ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, γιατὶ χωρὶς τὴν τέτοια συνεργασία, τῶν δυὸ δυναμικῶν αὐτῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας, οἱ ἀγῶνες τοῦ καθενός χωριστὰ εἶναι φυσικό νἀποτύχουν ἢ τὰ κέρδη τους νἆναι μηδαμηνά.

***

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ἡ Κύπρος σὰ μιὰ ἀποικία—καὶ ποὺ γιὰ πολλὰ χρόνια ἦτανε τέτοια—δὲν παρουσίασε κινήματα κι᾿ ἀξιόλογης σημασίας πάνω στὸ ἀγροτικό ζήτημα.

Αὐτὸ, βεβαίως, δὲ σημαίνει πῶς οἱ συνθῆκες ζωῆς τοῦ Κυπρίου ἀγρότη ἦτανε καλύτερες, ἀπὸ κεῖνες τῶν συναδέλφων του στὶς ἄλλες χῶρες.

Ἡ ὁλοκληρωτικὴ οἰκονομική καταστροφή ποὺ παθαίνει ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρό δυνάστες του, τὸν ὁδήγησε στὴν ἀποχαύνωση καὶ στὴν ἀδράνεια.

Οἱ φόροι, οἱ κακὲς ἐσοδείες—πολὺ συχνὲς στὸν τόπο μας—οἱ τοκογλύφοι, τὰ μοναστήρια, καὶ οἱ ἐκκλησίες μὲ τὰ σκληρὰ ἐνοίκια, κατήντησαν τὸν ἀγρότη μας σχεδόν ἀχτήμονα καὶ τὸν ἔκαναν νὰ μισήσει τὴ γῆ του. (Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὶς ὁμαδικὲς μεταναστεύσεις στὸ ἐξωτερικό).

Στὰ τελευταῖα 5—6 χρόνια παρουσιάστηκε κάποια κίνηση στὸν ἀγροτικό κόσμο, ποὺ ἀποτελέσματά της ἦταν νὰ γίνει, πρὶν τέσσερα

περίπου χρόνια, τὸ Α΄. Παγκύπριο Παναγροτικό Συνέδριο, ποῦ μπήκανε οἱ βάσεις μιᾶς Παγκύπριας Ἀγροτικῆς Ἕνωσης, τῆς Π.Ε.Κ.

Στὸ πρῶτο αὐτὸ συνέδριο οἱ ἀγρότες, ἐπαναστατημένοι, καὶ νιώθοντας τὴν κατάντια καὶ ἐκμετάλλεψη ποὺ γινότανε σὲ βάρος τους, ψηφίσανε τὸ καταστατικό τῆς Ὀργάνωσης τους, ποὺ μέσα του βλέπουμε νὰ παίρνουν ἀρκετὲς ἐπαναστατικὲς θέσεις.

Τὸ ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ ποὺ μιλάει γιὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση τῆς χαλίτικης γῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς περιουσίας, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ μεγαλύτερη ἰδιοχτησία γῆς, τὴν ἀπαλλοτρίωση τῶν νερῶν, ποὺ σήμερα ἀνήκουν στὶς ἐκκλησίες καὶ στοὺς τοκογλύφους κλπ., μᾶς ἀποδείχνει πὼς ὁ ἀγρότης μας ἄρχισε νἀντιλαμβάνεται τὴν ἀδικία ποὺ γίνεται σὲ βάρος του,—ἀπὸ τὴ σημερινὴ κρατοῦσα τάξη—καὶ θέλει νὰ τὴ χτυπήσει.

Τὸ Α΄. ἀγροτικό συνέδριο τἀκολούθησαν τὸ Β΄., Γ΄. καὶ Δ΄. Ἔτσι τὸ γεγονός ὅτι σήμερα ἡ Πέκ ἀποτελεῖ μιὰ ὑπολογίσιμη δύναμη, εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ἐναπομένει τώρα στοὺς καθοδηγητὲς—τῆς μεγάλης αὐτῆς ὀργάνωσης—νἀντιληφθοῦνε τὸ ρόλο τους, καὶ νὰ τραβήξουν τὸ δρόμο τῆς Ἀπολύτρωσης τοῦ Κυπρίου ἀγρότη, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζουνται ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη ψεφτοαγροτικὴ καιροσκοπικὴ ἀντίδραση, κ᾽ ἔτσι νὰ χωλαίνουν καὶ νἀργοποροῦν τὸ κίνημα.

Σὰν πρῶτο τους καθῆκο μπαίνει, νἀπαιτήσουνε νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἱστορικὴ ἀπόφαση ποὺ πάρθηκε παμψηφεὶ στὸ πρῶτο τους συνέδριο: ἡ ἀ π α λ λ ο τ ρ ὶ ω σ η!,—ἀδιαφορώντας, τσακκίζοντας τὶς μεμψιμοιρίες τῆς ἐκμεταλλεύτρας τάξης!

Ε. Λ.

Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ

Νά! μιὰ φωνὴ ἀπ᾽ τὸ λημέρι στεντορεία,
ποὺ τὴν ἀντιλαλοῦνε γύρω τὰ βουνά:
«Ἐμπρὸς γιὰ τὴ Λαϊκή μας Δημοκρατία,
κι᾽ ὄχι Φασίστες πι᾽ «Αὐτοκράτορας» ξανά!

Τῶν Φασιστῶν οἱ βαρβαρότητες, τὰ βόλια,
κ᾽ ἡ προδοσία τῶν κουΐσλιγκ ποὺ ὀργιᾶ,
δὲ μᾶς πτοοῦνε, μ᾽ ἀντίθετα εἶναι μπόλια
ποὺ μᾶς γιομίζουνε μ᾽ ἀτσάλι τὴν καρδιά!

Ὅπου καὶ νἆναι πιὰ ἡ Μέρα μας θενάρτει,
γιατὶ μιὰ δύναμ᾽ ἱερ᾽ εἶναι π᾽ ὁδηγεῖ,
ποῦ ὁ ξένος Φασιστὴς ἀπ᾽ τὸν Ἀντάρτη,
καὶ ὁ ντόπιος χαφιὲς θὰ πλερωθεῖ!

Καὶ τῆς δουλιᾶς θενὰ χτιστεῖ πιὰ τὸ Βασίλειο,
καὶ μέσα σ᾽ ἕνα τάσι ὅλο χρυσό,
λαμπρὸ σὰν τὸν καινούργιο τώρα μας τὸν Ἥλιο,
Χαρὰ ὁ κόσμος πιὰ θὰ βρεῖ, κι᾽ Ἀναπαμό!»

ΝΙΚΟΣ ΝΑΘΑΝΑΗΛΗΣ

(Δεκέβρης τοῦ 43)

Δ. ΡΙΑΖΑΝΩΒ:

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

(Τέλος)

VII

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας δοκίμασαν νἀντλήσουν ἐνίσχυση ἀπὸ τὸ Λένιν, ἀλλὰ δὲν τὸ πέτυχαν διόλου. Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ἐξετάσω ἐδῶ τίς ἰδέες τοῦ Λένιν, γιὰ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια. Μπορῶ ὡστόσο νὰ σημειώσω ὅτι ὁ Λένιν παραδεχόταν ὁλοκληρωτικὰ τὶς ἀντιλήψεις τοῦ Μὰρξ κ' Ἔνγκελς, ποὺ ἐξέθεσα στὸ ἄρθρο μου. Ὅταν τὸ 1903 δημοσίευσε τὴ Ρωσσικὴ μετάφραση τῆς «Κοινωνικῆς Ἐπανάστασης», ἑνὸς ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα τοῦ Κάουτσκυ, ἔκρινε ἀναγκαῖο νὰ προσθέσει, στὴ μπροσούρα αὐτή, τὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ «Ἀγροτικοῦ Ζητήματος», ἄλλου ἔργου τοῦ Κάουτσκη ποὺ ἐχτιμοῦσε. Πρόκειται «γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἰδιωτικῆς κατοικίας». Ὅπως ὁ Μὰρξ κ' ὁ Ἔνγκελς, ἔτσι κι' ὁ Κάουτσκυ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐξέλιξη καθιστᾶ ὁλοένα περισσότερο περιττὴ τὴν κουζίνα καὶ τὸ ἰδιωτικὸ ἄσυλο, καὶ ὅτι κλονίζει ὁλοένα τὴν οἰκονομικὴ βάση τῆς οἰκογένειας. Μήπως τὸ φαινόμενο αὐτὸ σημαίνει, ὅτι καὶ ἡ ἴδια ἡ οἰκογένεια θὰ ἐξαφανισθεῖ; Ὄχι. Κατέχει κιόλας ἕνα νέο καὶ ἀνώτερο θεμέλιο, τὸ ἄτομο.

«Στὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία ὁ ἀτομισμός, (ἰντιβιντουαλισμός), δηλαδὴ ἡ τάση πρὸς μιὰ ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ ἀτόμου, θἀποχτήσει ἀκόμη ἀσύγκριτα μεγαλύτερη δύναμη καὶ ἔχταση παρὰ στὴν καπιταλιστικὴ κοινωνία, ἐφόσο θἀναπτύσσεται ἡ παιδεία, ἡ εὐημερία καὶ ἡ ἄνεση... Μὲ τὸν ἰντιβιντουαλισμό, ἀναπτύσσεται ἐπίσης καὶ ὁ ἀτομισιικὸς σεξουαλικὸς ἔρωτας, ποὺ δὲν ἱκανοποιεῖται παρὰ στὴν ἕνωση καὶ τὴν κοινὴ ζωὴ μ' ἕνα ὡρισμένο ἄτομο τοῦ ἄλλου φύλου... Στὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία, ποὺ δὲ γνωρίζει μήτε τὴ μιζέρια, οὔτε τὸν πλοῦτο, καὶ ποὺ ἀπωθεῖ ὁλοένα τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομία, ὁ ἀτομιστικὸς χαραχτήρας τῆς οἰκογένειας καὶ τοῦ γάμου θὰ ἐκδηλωθεῖ μὲ πλέρια ἐλευθερία. Ὁ ἀτομιστικὸς αὐτὸς χαραχτήρας χρησιμεύει κιόλας σήμερα, ὡς ἠθικὸ κριτήριο στὶς σκέψεις μας γιὰ τὸ γάμο, καὶ τὴν οἰκογένεια».

Συνεπῶς ἡ ἐξαφάνιση τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, δὲ σημαίνει διόλου τὴν κατάργηση τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας. Μὲ τὴν κατάργηση τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀσύλου, ἡ ἰδιωτικὴ κατοικία δὲ θὰ καταργηθεῖ. Ὁ νεώτερος πολιτισμὸς γνωρίζει γαμικοὺς δεσμούς, ἔξω ἀπὸ τὴν κουζίνα καὶ τὸ πλυσταριό.

Ἡ ἐξαφάνιση τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, δὲ σημαίνει παρὰ ἐξέλιξη τῆς οἰκογένειας ποὺ, ἀπὸ οἰκονομικὴ μονάδα, γίνεται μονάδα

καθαρῶς ἠθική. Σημαίνει τὴν πραγματοποίηση τῶν ἠθικῶν ἐκείνων τάσεων ποὺ ἐκδηλώνουνται ξεκάθαρα στὴν ἐποχή μας, ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἰντιβιντουαλισμοῦ, ποὺ τρέφεται ἀπὸ τὴν αὔξηση τῶν νεωτέρων παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ἡ γλῶσσα μας δὲν εἶναι ἀρκετὰ πλούσια, γιὰ νὰ βαφτίσουμε τὴ νέα μορφὴ τῆς μονογαμίας μὲ εἰδικὸ ὄνομα. Πρὸς τὸ νέο αὐτὸ ἀτομιστικὸ γάμο, βαδίζει ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία. Ὁ γάμος αὐτὸς βασίζεται πάνω στὴν ἠθικὴ ἀρχή, συνεπῶς ἐξαγνισμένος ἀπὸ τὰ σπέρματα τῆς ἀνδρικῆς καὶ θυλικῆς πορνείας. Ἡ κοινωνία ἐξελίσσεται πρὸς αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες, ἐλευθερούμενη ἀπὸ τὶ ἁλυσίδες τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας, ἐφόσο κάθε ἐκδήλωση χτηνωδίας ὑποχωρεῖ ὁλοένα στὸν ἐξανθρωπισμό, ἐφόσον ἡ ἰδέα τοῦ ἀτόμου θριαμβεύει. Δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ ἀτόμου ποὺ ἡ ἀνάπτυξή του ἐξαγοράζεται, στὴν ταξικὴ κοινωνία, μὲ τὴν καταπίεση τῆς ἀτομικότητας στὶς καταπιεζόμενες τάξεις, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἰδέα ἑνὸς ἀτόμου ἐλεύθερου καὶ παγκόσμια ἀνεπτυγμένου, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ ἐξελιχθεῖ, παρὰ σὲ μιὰ κοινωνία ὅπου «ἡ ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ καθενὸς θὰ χρησιμεύει ὡς ὅρος γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη ὅλων».

Ὁ Ἔνγκελς ἔχει δίκαιο, ὅταν παρατηρεῖ ὅτι ἡ γυναῖκα εἶναι ἐκείνη, ποὺ ἀνέλαβε τὸν περιορισμὸ τῆς πολυγαμίας. Ἡ ἀνώτερη μορφὴ τῆς μονογαμίας προϋποθέτει ἐλευθερία διαζυγίου καὶ ἠθικὴν ἁγνότητα, τέλεια τιμιότητα καὶ σχέσεις μεταξὺ ἄντρα καὶ γυναίκας τέτοιες, ὥστε νἀποκλείουν κάθε εἶδους ψεφτιὰ καὶ ὑποκρισία. Ἡ μορφὴ αὐτὴ τοῦ γάμου θὰ σταθεροποιεῖται ὁλοένα καὶ περισσότερο, ἐφόσον ἡ γυναῖκα θὰ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴ δουλεία, καὶ ὁ ἄντρας θἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ ἴχνη τῆς χτηνωδίας· ἡ ἀντρικὴ καὶ γυναικεία πορνεία θὰ ἐξαφανισθοῦν ἐφόσο θὰ μεγαλώνει ὁ αὐτοσεβασμός, καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἄλλους.

Κάθε σύζευξη δὲν εἶναι καὶ γάμος. Ὁ πίθηκος εἶναι συγγενὴς μὲ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος δὲ μπορεῖ νὰ μένει στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ πιθήκου. Ἐπαναλαμβάνω τὴ σκέψη ποὺ ἀνέπτυξε τόσες φορὲς ὁ Μάρξ: ἡ ἀνθρωπότητα ἐλευθερώνεται, πρέπει νὰ ἐλευθερωθεῖ, καὶ θὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ ζωώδη συναισθήματα ποὺ ἀναπτύσσονται μέσα στοὺς ἀνθρώπινους ὀρνιθῶνες. Φυσικὰ δὲ μπορεῖ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς φύσης, ἀλλὰ καθιστᾶ ἀνθρώπινες ὅλες τὶς ζωϊκές της ἀνάγκες, τὶς ὑποβάλλει στὴ λογική. Μόνο οἱ ἠθικῶς ἠλίθιοι μποροῦν νὰ ἐναβρύνονται γι᾽ αὐτὸ τὸ «ματεριαλισμό», ποὺ γι᾽ αὐτὸν ἡ ἱκανοποίηση τῆς πείνας, καὶ ἡ ἱκανοποίηση τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίχτου, εἶναι τὸ ἴδιο πράμα. Τὸ ἀντικείμενο τῆς πρώτης ἀνάγκης εἶναι ἕνα ἄψυχο πράμα, τὸ ἀντικείμενο τῆς ἄλλης εἶναι μιὰ ἀνθρώπινη ὕπαρξη, ἱκανὴ νἀπολαμβάνει καὶ νὰ ὑποφέρει.

Ὡς ἕνα ὡρισμένο βαθμὸ φυσιολογικῆς ἀνάπτυξης, τὸ σεξουαλικὸ ἔνστιχτο εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ὅρους τῆς ἀνάπτυξης τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἐνστίχτου αὐτοῦ νὰ μὴ ἀποτελεῖ, παρὰ μιὰ ἀπὸ τὶς σχέσεις ποὺ χωρὶς αὐτές ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ δὲν εἶναι πλήρης· ἀλλὰ

τὸ φαινόμενο αὐτὸ, δὲ μπορεῖ ποτὲ νὰ θεωρηθεῖ ὥς ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Δὲν εἶναι παρὰ ἡ πιὸ ἀνεπτυγμένη μορφὴ τοῦ ἀτομικοῦ γάμου, ποὺ βασίζεται στὸν ἀμοιβαῖο σεβασμό, καὶ στὴν τέλεια κοινωνικὴν ἰσότητα δυὸ ἀτόμων φυσιολογικῶς διαφόρων ποὺ, ὅπως λέει ὁ Μάρξ, «μετατρέπει τὸ φυσικό ἔνστιχτο σ' ἕνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ψυχικῆς ἕνωσης». Γιὰ νὰ τελειώνουμε πέρνω τὸ πρόβλημα τῶν γενικῶν θεωρητικῶν αὐτῶν σκέψεων, καὶ τῆς νομοθεσίας μας γιὰ τὴν οἰκογένεια.

Κατὰ τὸ νέο νόμο, ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφή τῶν γάμων γίνεται γιὰ τὸ συμφέρον τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας. Τὸν παλιὸ νόμο—ποὺ γι' αὐτό δίκαια ἔλεγε ὁ Λένιν, πῶς ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς ριζοσπαστικώτερους νόμους τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, οἱ ζηλωτὲς νεωτεριστές μας ἤθελαν νὰ τὸ μεταβάλουνε σ' ἕν' ἁπλὸ ἀστικὸ νόμο, δηλώνοντας ὅτι ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφὴ γίνεται γιὰ τὸ σκοπό τῆς προστασίας τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἰδιοχτησίας. Ἔκαναν ἔτσι νὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοβιετικοῦ δικαίου, τείνει πρὸς τὴ νέα οἰκονομικὴ πολιτική.

Καλὸ στέλεχος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ὁ σύντροφος Πρεομπραζένσκη, γνωρίζει πολὺ καλὰ ὅτι κάθε συζήτηση ἀπάνω στὸ θέμα αὐτό εἶναι ἀστικὸ κι' ἀναρχικό κουβεντολόγημα· ἡ κοινωνία δὲν πρέπει νὰ παρεμβαίνει στὶς σχέσεις αὐτές.

«Ἀπὸ σοσιαλιστικὴ ἄποψη—γράφει ὁ σ. Πρεομπραζένσκη—ἕνα μέλος τῆς κοινωνίας, ποὺ θεωρεῖ τὸ σῶμα του ὡς ἀτομικὴ ἰδιοχτησία του, σχηματίζει ἔτσι μιὰ θεωρία παράλογη, γιατὶ τὸ ἄτομο δὲν εἶναι παρὰ ἕνα μικρὸ μεμονωμένο μόριο στὴν ἐξέλιξη μιᾶς φυλῆς, ἀπὸ τὸ παρελθὸ στὸ μέλλο. Ἀλλὰ δέκα φορὲς πιὸ παράλογη εἶναι ἡ ἀνάλογη ἀντίληψη, ποὺ ἀφορᾶ τὴν καταγωγὴ ἑνὸς ἀτόμου».

Ὁ σ. Πρεομπαζένσκη ἀπαιτεῖ «ἀλύπητη τιμωρία ἐκείνων ποὺ μεταδίνουν μολυσματικὲς ἀσθένειες, χωρὶς νὰ συναισθάνουνται τὸ ἔγκλημα ποὺ διαπράττουν κατὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς κοινωνίας, κι ἀκόμη κατὰ τῶν ταξικῶν συντρόφων των». Παραδέχεται «τὸ ἄγραφο καθῆκο τῆς κοινωνίας νὰ παρεμβαίνει στὴ σεξουαλιστικὴ ζωὴ γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς τελειοποίησης τῆ φυλῆς, μὲ τὴν τεχνιτὴ σεξουαλικὴ ἐκλογή».

Ὁ σ. Πρεομπρανζέσκη ὀφείλει συνεπῶς νἀναγνωρίσει ὅτι εἶχα ἀπόλυτο δίκιο, ὅταν ἔλεγα ὅτι ληξιαρχικὴ καταγραφὴ τῶν γάμων, συνδιασμένη μὲ τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία τοῦ διαζυγίου, ἦταν ἀναγκαία στὸ κράτος καὶ στὴν κοινωνία. Ἡ καταγραφὴ ἐμφανίζει μιὰ μορφή, ἐλαφρότατη, τοῦ διακανονισμοῦ τῶν γάμων. Μόνη ἡ μορφὴ αὐτὴ μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ ἐλέγχουμε τοὺς περιορισμοὺς ποὺ ἡ κοινωνία, βρισκόμενη στὸ δρόμο πρὸς τὸ σοσιαλισμό, τὸ κράτος, ὅπου ἡ ἄρχουσα τάξη εἶναι τὸ προλεταριάτο, θέτουν στοὺς πολίτες, γιὰ τὸ συμφέρρ τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας—(ὅριο ἡλικίας, φυσικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία, κλπ.). Ὅλοι αὐτοὶ οἱ περιορισμοί δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ἕνα μίνιμουμ κανόνων ποὺ, κατὰ τὸν Πρεομπαζένσκη, ὑπαγορεύουνται «ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς διατήρησης τῆς φυλῆς».

Ζοῦμε σήμερα σὲ μιὰ μεταβατικὴ περίοδο, ὅπου ἡ κοινωνία

ἐξελίσσεται πρὸς τὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία. Ἔχουμε κιόλας πραγματοποιήσει τοὺς προκαταρχτικοὺς ὅρους. Ἡ ἐξουσία εἶναι στὰ χέρια τοῦ προλεταριάτου, καὶ τὰ κυριώτερα μέσα παραγωγῆς στὰ χέρια τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ δὲν πραγματοποιήσαμε ἀκόμη τὸ σοσιαλισμό. Αὐτὸ εἶναι ὑπόθεση πολλῶν ἀκόμη χρόνων.

Ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία, αὐτὴ καθαυτή, δὲν εἶναι παρὰ πρώτη φάση τῆς ἐξέλιξης πρὸς τὸν κομμουνισμό, ποὺ εἶναι μιὰ ἀνώτερη φάση. Ὑπὸ τὸ σοσιαλιστικό καθεστώς, θὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ ἕνα σωρὸ νομικῶν καὶ ἄλλων κανόνων, ποὺ διατηροῦμε ἀκόμη στὴ μεταβατικὴ περίοδο. Σήμερα, δὲ μποροῦμε παρὰ νὰ μειώσουμε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κανόνων αὐτῶν, γιὰ νὰ μὴ παρακωλύουν τὴν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ ποῦ ὁ σοσιαλισμὸς θὰ πραγματοποιηθεῖ ἀληθινά, τὴν ἐποχὴ ποῦ ἡ κρατικὴ ἐξουσία θὰ ἐλαττωθεῖ στὸ ἐλάχιστο καὶ ἡ ἀντίσταση τῶν ἡττημένων τάξεων θὰ ἐκμηδενισθεῖ ὁριστικά, μερικοὶ κανόνες, συνήθειες καὶ διαφορὲς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποὺ θὰ ἔχουμε κληρονομήσει ἀπὸ τὸ παλιὸ καθεστώς, θὰ διατηρηθοῦν ἀκόμη. Ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία δὲ θὰ μεταμορφώνεται πιὰ σὲ ἀτομικὴ *καπιταλιστικὴ* ἰδιοχτησία, δὲ θἆναι πιὰ ἕνα μέσο ἐκμετάλλεψης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Ἀλλὰ γιὰ πολὺ ἀκόμη θὰ διατηρηθεῖ μὲ τὴ βάση καὶ τὸ συμπλήρωμά της: τὴ μικρὴ οἰκονομία. Πρέπει νὰ περιμένουμε ὥσότου ἐξαφανισθεῖ κι' αὐτή, ὥσότου ἕνα εὐρὺ δίχτυο παιδικῶν κήπων καὶ ὁμαδικῆς κουζίνας λυτρώσει τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὸ σπιτικό μόχθο, ὥσότου ὅλες οἱ γυναῖκες ποὺ εἶναι ἱκανὲς γιά δουλειά γίνουν μέλη τοῦ στρατοῦ τῶν ἐργαζομένων, καὶ μειωθοῦν οἱ ὧρες τῆς ἐργασίας. Τότε μόνο θὰ δημιουργηθοῦν οἱ ἀναγκαῖοι ὅροι γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ κομμουνισμοῦ. Μὲ τὴν ἐξαφάνηση τοῦ κράτους, κάθε καταπιεστικὴ δύναμη θὰ ἐξαφανισθεῖ κι' αὐτή. Κάθε μέλος τῆς κοινωνίας θὰ εἶναι τόσο διαπαιδαγωγημένο, καὶ τόσο ἐνσυνείδητο τῶν *κοινωνικῶν* καθηκόντων του, ὥστε οἱ ὑποχρεώσεις αὐτὲς θὰ γίνουν γι' αὐτὸ φυσικὲς ἀνάγκες. Δὲ θὰ ὑπάρχει πιὰ ἀνάγκη νὰ κεντρίζεται ὁ πόθος πρὸς τὴν ἐργασία μὲ διάφορα μέσα, μὲ συμβόλαια καὶ ἀνταμοιβές, γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν ἀνώτερες ἱκανότητες. Κάθε ἄνθρωπος θὰ εἶναι χρήσιμος στὴν κοινωνία ἀνάλογα μὲ τὶς ἱκανότητές του, καὶ θὰ ἀμοίβεται ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του. Κάθε ἐξάρτηση τῶν γυναικῶν ἀπέναντι τῶν ἀνδρῶν, θὰ ἐλλείψει. Ἡ γυναῖκα δὲ θἆναι πιὰ σκλάβα τοῦ «σπιτιοῦ» της.

Στὴν ἀνώτερη αὐτὴ κοινωνία, ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφὴ θὰ διατηρηθεῖ; Ναί. Ἀλλὰ ἡ καταγραφὴ αὐτὴ θὰ γίνει ἕνα τόσο φυσικὸ καθῆκο ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, ὅσο κ' ἡ ἐργασία. Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἀκατανόητος χωρὶς τὴν καταγραφὴ ὅλων τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων· καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ πολυτιμότερη παραγωγικὴ δύναμη, καὶ στὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία.

Στὴν ἀπόφαση ποὺ συνέταξε ὁ Μάρξ, καὶ υἱοθέτησε τὸ Συνέδριο τῆς Ι Διεθνοῦς, βρίσκουμε τὴν ἑξῆς περικοπή:

«Τὸ συνειδητότερο μέρος τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀντιλαμβάνεται,

πληρέστατα, ὅτι τὸ μέλλο τῆς τάξης, καὶ συνεπῶς τῆς ἀνθρωπότητας, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ νέα γενιά. Οἱ ἐργάτες αὐτοὶ ἀντιλαμβάνουνται ὅτι τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἔφηβοι πρέπει νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν κακὴ ἐπίδραση τοῦ σημερινοῦ συστήματος, πράμα ποὺ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ ὅταν ὁ κοινωνικὸς σκοπὸς γίνει κοινωνικὴ δύναμη. Ὑπὸ τὶς σημερινὲς συνθῆκες δὲν ὑπάρχουν ἄλλα μέσα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, παρὰ οἱ νόμοι ποὺ στηρίζουνται στὴν παντοδυναμία τοῦ Κράτους».

Ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία θὰ διέπεται μόνο ἀπὸ τόν κοινωνικὸ σκοπὸ, ποὺ θὰ εἶναι δυνατὸς ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἐξουσία ποὺ ἡ κοινωνία θὰ ἀσκεῖ στὸ ἄτομο

Ἡ ληξιαρχικὴ καταγραφὴ τῶν γάμων, θὰ εἶναι ἕνας ἀπό τοὺς κανόνες, ποὺ θὰ διατηρηθοῦν γιὰ τὸ συμφέρο τῆς ἀνάπτυξης τῆς κοινωνίας. Ἡ ἐλεύθερη πειθαρχία τῆς δουλειᾶς, καὶ ἡ ἐλεύθερη ὑπακοὴ στοὺς κανόνες ποὺ θὰ καθορισθοῦν ὁμαδικὰ, θὰ ὁδηγήσουν στὴν πραγματοποίηση τῶν κατευθύνσεων τοῦ κοινωνικοῦ σκοποῦ.

Πρέπει νὰ κάνουμε ἀκόμη μεγάλες προσπάθειες γιὰ νὰ ἐκμηδενίσουμε τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος, ποὺ ἡ πορνεία εἶναι ἡ πιὸ ἀηδὴς, καὶ ἡ πιὸ ἀνήθικη μορφὴ τῆς ἐκμετάλευσης ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο.

Βλέπετε τί γίνεται σὲ μᾶς — στὸ κράτος ὅπου ἡ ἐξουσία ἀσκεῖται ἀπὸ τὸ προλεταριάτο. Μᾶς πιάνει πικρὴ ντροπὴ ὅταν, στὸ δέκατο χρόνο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, βλέπουμε ἀκόμη τὴ μεγάλη ταπείνωση τῶν γιναικῶν, ποὺ εἶναι ἀναγκασμένες νὰ πουλᾶνε τὸ κορμί τους, καὶ τὴ ψυχή τους, γιὰ νὰ ζήσουν.

Μόνο ὁ κομμουνισμὸς ποὺ καταργεῖ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία καὶ ὅλη τὴν ἰδεολογία της, ποὺ καταργεῖ ὅλες τὶς κοινωνικὲς διακρίσεις μέσα στοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας, θὰ καταλήξει στὸ θρίαμβο τοῦ ἀνθρωπισμοῦ πάνω στὴ χτηνωδία, καὶ στὴν ὁριστικὴ ἀπελευθέρωση τῆς γυναίκας.

(Μετάφ: Ἀντρέα Ζεβγά) (Ἐκδόσεις Γκοβόστη—Ἀθήνα)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Ριαζάνοβ γεννήθηκε τὸ 1870. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ παλιοὺς Ρώσσους σοσιαλδημοκράτες. Μετὰ τὸ 1890, πῆρε μέρος στὴν ὀργάνωση τῶν πρώτων ἐργατικῶν συλλόγων στὴν Ὀδησσό. Κατὰ τὸ 1895 πῆρε ἐνεργὸ μέρος στὸ ἐργατικὸ κίνημα τῆς πόλης αὐτῆς, καὶ φυλακίστηκε 5 χρόνια στὴν Πετρούπολη, καὶ κατόπι γιὰ 3 χρόνια διατελοῦσε ὑπὸ ἐπιτήρηση. Κατόπι μετανάστευσε στὸ ἐξωτερικό, καὶ προσχώρησε στὶς ἐπαναστατικὲς τάξεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας, κρατώντας ὅμως τὶς περισσότερες φορὲς στάση ἀνεξάρτητη. Προσπάθησε κυρίως νὰ συμφιλιώσει τὶς τάσεις τῆς πρώτης περιόδου τῆς «Ἴσρας», («Σπίθας»), καὶ τοῦ ρωσσικοῦ οἰκονομισμοῦ. Ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὲς τῆς ὁμάδας «Μπόρμπα», («Πάλη»). Κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἀφοσιώθηκε στὴν ὀργάνωση τῶν συνδικάτων τῆς Ὀδησσοῦ καὶ Πετρούπολης. Ἀναγκάστηκε καὶ πάλι νά μεταναστεύσει, καὶ ἀγωνίστηκε στὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα τῆς Δύσης. Ἐπιφορτίστηκε ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ σοσιαλδημοκρατία νὰ μελετήσει τὴ φιλοσοφικὴ κληρονομία τοῦ Μὰρξ κ' Ἔνγκελς, καὶ τὴν ἱστορία τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Κατὰ τὸν πόλεμο ἦταν διεθνιστὴς (κεντριστής). Στὰ 1917 γύρισε στὴ Ρωσσία, προσχώρησε στὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, καὶ πῆρε μέρος στὴν προπαρασκευὴ τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Ριαζάνοβ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὲς τῆς Κομμουνιστικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας, καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου Μὰρξ-Ἔνγκελς.

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ:

ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ:

ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΙΑΣΟΥ

Η «ΕΧΘΡΑ» ΤΟΥ ΝΙΚΟΝΤΕΜΙ—ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΝΕΟΥ ΛΥΡΙΚΟΥ»

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Θιάσου Μανωλίδου — Ἀρώνη—Χὸρν στὴν Κύπρο ὑπῆρξε ἕνα ἐξαιρετικὸ καλλιτεχνικὸ γεγονός Δὲν ἦσαν, βέβαια, ἀριστουργήματα ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ρεπερτορίου του. Ἐξὸν ἀπὸ τὰ κλασσικά του ἔργα («Δωδεκάτη νύχτα» τοῦ Σαίξπηρ,«Λουΐζα Μύλλερ» τοῦ Σίλλερ) καὶ μερικὰ ἔργα νεωτέρων καὶ συγχρόνων συγγραφέων, Ἑλλήνων καὶ ξένων, τὸ ρεπερτόριο τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου περιλάμβανε ἔργα ἁπλῶς καλὰ καὶ μερικὰ μέτρια ἀκόμη. Ὡστόσο, εἶναι γεγονὸς πὼς τὰ ἔργα αὐτὰ ἀντιπροσώπευαν ἀρκετά, ὅλα σχεδό, τὰ εἴδη τοῦ νεώτερου Θεατρικοῦ λόγου: τὴν τραγωδία καὶ τὸ δρᾶμα, τὴν κωμωδία, (σχεδὸ μονάχα τὴν ἐλαφρή, τὴ σύχρονη βέβαια, κωμωδία κι' ὄχι τὴν κλασσική, ἀφοῦ ἡ τελευταία αὐτὴ ἀντιπροσωπεύτηκε μονάχα ἀπὸ τὴ «Δωδεκάτη νύχτα», ἐνῶ ὁ Μολιέρος ἀπουσίαζε τελείως), καὶ τὴν comédie, τὸ ἔργο τοῦ boulevard κι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀστυνομικὸ ἔργο. Κι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς θεατρικῆς μορφώσεως τοῦ κοινοῦ μας, ἑνὸς κοινοῦ ποὺ μόλις τελευταῖα ἄρχισε νὰ μορφώνεται θεατρικά, ἔχει, νομίζω, ἀρκετὴ σημασία.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ ἔχει πιὸ μεγάλη σημασία δὲν εἶναι τόσο τὸ ποιό τῶν ἔργων ποὺ ἀνέβασε ὁ Ἑλληνικὸς Θίασος, ὅσο ἡ ἑρμηνεία τους. Κι' ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ τὸ Ἑλληνικὸ συγκρότημα μᾶς ἱκανοποίησε πλέρια. Μερικὲς ἀπὸ τὶς παραστάσεις του, ὅπως ἡ παράσταση τῆς «Δωδεκάτης νύχτας», τοῦ «Πέρ' ἀπ' τὸν ὁρίζοντα» τοῦ Ο'νὶλ καὶ τοῦ «Σπιτιοῦ τῆς κούκλας» τοῦ Ἴψεν, ἦσαν πραγματικὰ ἀριστουργηματικές. Τὸ κέρδος τοῦ Κυπριακοῦ κοινοῦ γενικά, καὶ τοῦ Κυπριακοῦ Θεάτρου εἰδικά, ἀπὸ τὶς παραστάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου ἦταν πολὺ μεγάλο. Τὸ πιὸ σπουδαῖο μάθημα ποὺ πήραμε ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ θίασο εἶναι ὅτι καλὸ θέατρο δὲν εἶναι τὰ ἄτομα, ἀλλὰ τὸ σύνολο. Καὶ σ' αὐτὲς ἀκόμη τὶς παραστάσεις τῶν πιὸ μέτριων ἔργων του, ὁ θεατὴς ἔβλεπε νὰ κυριαρχεῖ ἡ ἰδέα τοῦ συνόλου: τοῦ πειθαρχημένου, τοῦ ἁρμονικοῦ, τοῦ σχεδὸν ἄψογου συνόλου, ποὺ τὸ διέπει ἕνας συνεχὴς αὐστηρὸς ρυθμός, ὁ θεατρικὸς ἐκεῖνος ρυθμὸς ποὺ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα αὐστηρὰ μεθοδικῆς, αὐστηρὰ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας.

Βέβαια γιὰ νὰ φτιαχτεῖ ἕνα καλὸ σύνολο χρειάζονται καὶ καλοὶ ἠθοποιοί καὶ οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἠθοποιοὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου εἶναι πρώτης γραμμῆς καλλιτέχνες. Ἡ Μανωλίδου εἶναι μιὰ θαυμάσια ingénue καὶ ἡ Μαίρη Ἀρώνη μιὰ θαυμάσια σουμπρέτα. Ὁ Χὸρν εἶναι ἕνας δυναμικὸς καὶ πολύπλευρος ἠθοποιός, (ἴσως ὁ πιὸ δυναμικὸς καὶ πιὸ πολύπλευρος τοῦ συγκροτήματος), καὶ ὁ Ἀρώνης ἕνας ἐξαίρετος τυπίστας. Ἡ Καλογερίκου εἶναι μιὰ δημιουργικὴ καρατερίστα, καὶ οἱ Οἰκονομίδης καὶ Παπαγιαννόπουλος δυὸ πολὺ καλοὶ κωμικοί.

Οἱ παραστάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου θὰ ἦσαν, ἀσφαλῶς, καλύτερες, ἂν διέθετε τὰ ἄρτια τεχνικὰ

μέσα πού προσφέρει ἕνα καλὸ Ἑλληνικὸ ἢ Εὐρωπαϊκὸ θέατρο. Δυστυχῶς, πολλὲς ἀπὸ τὶς παραστάσεις του ἐπηρεάστηκαν ἐπιζήμια ἐξ αἰτίας τῆς ἔλλειψης τεχνικῶν εὐκολιῶν καί, ἰδιαίτερα, ἐξ αἰτίας τῆς μικροσκοπικῆς κι᾽ ἀπαρχαιωμένης σκηνῆς, πού διαθέτουν τὰ Κυπριακὰ θέατρα. Λιγώτερο βέβαια ἐπιζήμια ἐπηρεάστηκαν οἱ παραστάσεις πού δόθηκαν στὸ Θέατρο Παπαδοπούλου, ὅπου παίχτηκε ἡ τρίτη σειρὰ παραστάσεων τοῦ συγκροτήματος στὴ Λευκωσία καὶ πού εἶναι, κι᾽ ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἠχητικῆς καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλη ἄποψη, τὸ πιὸ κατάλληλο Κυπριακὸ Θέατρο.

— Εἶναι πολὺ περίεργο αὐτὸ πού συμβαίνει μὲ τὸν «Προμηθέα», νὰ παρουσιάσει δηλ. μέσα στὸ σύντομο διάστημα τῆς καλοκαιρινῆς σαιζὸν τρία ἔργα τοῦ Νικοντέμι. Ὁ «Προμηθέας» εἶναι ἕνα συγκρότημα πού ἐπιδιώκει ἀποκλειστικὰ τὸ καλλιτεχνικὸ ἀνέβασμα τοῦ κοινοῦ, κι᾽ ὄχι μιὰ ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση —αὐτὸ τονίστηκε ἐπανειλημμένα στὰ προγράμματά του—καὶ δὲ βλέπω πῶς μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετηθεῖ ὁ μορφωτικὸς αὐτὸς σκοπὸς μὲ τὸ ἀνέβασμα τριῶν ἔργων τοῦ ἴδιου συγγραφέα μέσα σὲ τόσο σύντομο διάστημα πού στὸ κάτω—κάτω δὲν εἶναι κι᾽ ἀριστουργήματα. Ὁ Νικοντέμι μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνας συγγραφέας πού κατέχει τήν τεχνικὴ τοῦ θεάτρου, ὁ διάλογός του εἶναι συχνά, συμμετρικός, καὶ κάποτε καὶ σπινθηροβόλος, ἀλλά, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι ἕνας συγγραφέας πολὺ ρηχὸς καὶ πολὺ μελοδραματικός.

Ἡ «Ἐχθρά» δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα του. Ἡ ἱστορία μιᾶς γυναίκας—ἀριστοκράτισσας—πού λατρεύει τὸ πραγματικὸ παιδί της καὶ μισεῖ τὸ θετό, ἐπειδὴ κλέβει ἀπὸ τὸ πρῶτο τὴν ἀγάπη τοῦ περιβάλλοντος της, εἶναι θέμα χωρὶς μεγάλη πρωτοτυπία, χωρὶς ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρο. Ὡστόσο, σκέφτεται κανεὶς πῶς ὁ συγγραφέας, μπαίνοντας στὸ περιβάλλο μιᾶς οἰκογένειας ἀριστοκρατῶν, τὶ καὶ τί δὲν μποροῦσε νὰ δεῖ καὶ νὰ ξεσκεπάσει! Ξαίρουμε ὅλοι σήμερα τὶ κρύβουν τὰ περιβάλλοντα τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Κι᾽ ὅμως ὁ Νικοντέμι καμιὰ ἀπὸ τὶς ἀνηθικότητες, πού μ᾽ αὐτὲς εἶναι κατὰ κανόνα συνυφασμένη ἡ ζωὴ τῆς τάξεως τῶν ἡρώων του, δὲν ἀποκαλύπτει καὶ δὲν καυτηριάζει. Ἀντίθετα, ἔχει κανεὶς διαρκῶς τὴν ἐντύπωση ὅτι κι᾽ αὐτὸ τὸ μῖσος τῆς ἀριστοκράτισσας μητέρας γιὰ τὸ θετό της παιδί, πού τὸ κάνει νὰ ὑποφέρει τόσο ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῆς μητρικῆς στοργῆς, ὁ συγγραφέας δὲν τὸ παρουσιάζει σὰ μιὰ ἀπάνθρωπη ἐκδήλωση, ἀλλὰ σὰ μιὰ πολὺ φυσική, πολὺ ἀνθρώπινη περίπτωση. Τὸ τέλος τοῦ ἔργου, (τὸ πραγματικὸ παιδὶ σκοτώνεται στὸν πόλεμο, καὶ γυρίζει ὁ θετὸς γυιὸς) ἔχει ἀναμφίβολα κάποια τραγικότητα. Ἡ λύση ὅμως μὲ τὸν νέο νὰ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς θετῆς του μάνας, προφέροντας τὴ λέξη «μητέρα», εἶναι ὄχι ἁπλῶς μελοδραματική, μὰ καὶ πολὺ ἀφελής, καὶ θὰ μποροῦσε νὰ συγκινήσει μόνο μικρὰ παιδιά.

Ὡστόσο τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνεβάστηκε, γενικά, μὲ κάθε δυνατὴ ἐπιμέλεια κ᾽ εὐσυνειδησία. Ἡ παράσταση εἶχε ἀρκετὴ συνοχή, εἶχε ρυθμό. Ἡ Μαίρη Λεμοῦ στὸ ρόλο τῆς μάνας ἔπαιξε συγκρατημένα, ἐσωτερικά, χωρίς, βέβαια, ἐξαιρετικὴ δύναμη, ἀλλὰ δημιουργικὰ καὶ συγκινημένα. Ὁ Παστελλίδης στὸ ρόλο τοῦ θετοῦ γυιοῦ ἔπαιξε χωρὶς μελοδραματικότητες, μὲ τέλεια ἐσωτερικότητα καὶ τέλεια πειθαρχία. Κατάφερε νὰ ἐξουδετερώση τὰ μελο-

δραματικὰ στοιχεῖα τοῦ ρόλου του, καὶ ν ἀναδειχθεῖ ἔξοχος ἠθοποιός. Κρῖμα ποὺ ὁ ἠθοποιὸς αὐτὸς δὲν ἐνθαρρύνεται νὰ πάει στὸ ἐξωτερ κό, γιὰ ἀνώτερες σπουδές. Ἡ Μετζίτη ἤτανε—ὅπως πάντα— πολὺ εὐσυνείδητη. Ἡ Κυπροῦλα Λεπτοῦ, παρ᾽ ὅλη τὴ χαριτωμένη της ἐμφάνιση, ἔπαιξε πολὺ σχηματοποιημένα, πολὺ προσποιημένα. Ὁ Λευὸς ὑποδύθηκε δυὸ ρόλους ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀφοῦ ὑπῆρχαν ἠθοποιοὶ ποὺ δὲ χρησιμοποιήθηκαν καθόλου σ᾽ αὐτὸ τὸ ἔργο. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατάστρεψε ἔτσι τὴν illusion τῆς παραστάσεως, ἤτανε καὶ στοὺς δυὸ ρόλους πολὺ μέτριος. Ἰδιαιτέρως ἡ ἄρθρωσή του εἶναι τελείως ἀντιθεατρική. Ἂν τὸν πρῶτο ἀπὸ τοὺς δυὸ ρόλους τὸν ὑποδυότανε ὁ Ἀντωνιάδης—ποὺ ἔμεινε σχεδὸν ἀχρησιμοποίητος—ἴσως νἀπέδιδε περισσότερα καὶ ἡ illusion δὲ θὰ καταστρεφόταν. Ἕνας ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ «Προμηθέα» εἶναι καὶ ἡ ἀνάδειξη Κυπρίων ἠθοποιῶν.

Πολὺ ἐπιμελημένες, πολὺ αἰσθητικὲς ἦσαν οἱ σκηνογραφίες τοῦ Κάνθου, ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ κοστούμια. Πρώτη φορὰ εἴδαμε Κυπρίους ἠθοποιοὺς μὲ τόσο πολὺ ἐπιμελημένη ἐμφάνιση.

Ἡ παράσταση συνολικὰ ἦταν ἀπὸ τὶς λίγες εὐσυνείδητες παραστάσεις τοῦ «Προμηθέα». Συνεχίζοντας νὰ ἐργάζεται μὲ τὴν ἴδια εὐσυνειδησία καὶ προσαρμόζοντας τὸ ρεπερτόριο του πρὸς τὸ ἐπίπεδο ποὺ ἀπαιτοῦν οἱ σκοποὶ ποὺ ἔχει διακηρύξει, ὁ «Προμηθέας» θὰ μπορέσει νὰ ἐπιβληθεῖ σύντομα στὴ συνείδησή μας.

—Τὸ «Νέον Λυρικὸν» ἐγκατέλειψε, φαίνεται, ἀπὸ καιρὸ τὴν ὀπερέττα, κ᾽ ἐπιδόθηκε στὴ φάρσα. Ἂν τὸ θέατρο αὐτὸ ἔβαλε γιὰ σκοπό του νὰ διασκεδάζει ἁπλῶς τὸ πολὺ κοινό, ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἐκπληρώνεται κατὰ ἕνα τρόπο. Εἶδα δυὸ ἔργα ποὺ ἔπαιξε τὸ «Νέον Λυρικὸν» τελευταῖα, τὸν «Ἁγνὸ γλεντζὲ» καὶ τὸ «Τράβα τὸ κορδόνι». Καὶ τὰ δυὸ γενικὰ μὲ διασκέδασαν, μολονότι τὸ δεύτερο εἶναι περισσότερο σόκιν ἀπ᾽ ὅ,τι μπορεῖ ν᾽ ἀνεχθεῖ ἕνας καλλιεργημένος θεατής. Ὡστόσο, ἔχω τὴ γνώμη πὼς τὸ «Νέον Λυρικὸν» περιλαμβάνει ἀρκετὰ δυναμικὰ στελέχη καὶ, συμπληρωνόμενο, ἰδίως μὲ γυναικεῖα στελέχη, θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ παρουσιάζει ἔργα μὲ πραγματικὴ καλλιτεχνικὴ ἀξία.

Ε—

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Φώτου Χαράκη: ΠΙΝΕΛΙΕΣ (πεζογραφήματα) 2 σελ.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ (τῆς Νέας Γενιᾶς - περιοδικὸ τῆς Α.Ο.Ν.) 3 γρ.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΛΑΘΗ:

ΣΕΛ:	ΓΡΑΜΗ:		ΚΙ' ΟΧΙ:
83	34	τὸ στῆθος	στὸ στίβο
85	14	προκαθώρησαν	προκατάρτησαν
86	16	σὲ ὑλικοὺς ὅρους,	καὶ σὲ
86	24	ἡ Β΄. καὶ Α΄. ἐπιχείρηση,	ἡ Α΄. καὶ Β΄.
87	2	ἡ ἐπιχ. Β΄.,	ἡ ἐπιχ. δὲν
87	24	τὴ βίαιη,	τὴ βέβαιη
88	3	νὰ χάσουν,	νὰ φάγουν
89	7	ἀνεργία,	ἀπεργία
89	26	ἀστικῆς	ἐθνικῆς

Τιμή: ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 4 1/2 ΓΡ.
Η ΧΡΟΝΙΑ 6 ΣΕΛ.

Γ. ΧΕΙΜΑΡΙΔΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁδὸς Ἁγ. Ἀντωνίου Ἀρ. 1
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Α. Α. ΓΡΥΣΠΗ